

PREDLOG

Na osnovu člana 8 Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta („Službeni list CG“, broj 122/25), Vlada Crne Gore, na sjednici od __. jula 2026. godine, donijela je

UREDBU

O METODOLOGIJI JEDINSTVENOG VJEŠTAČENJA INVALIDITETA

Predmet

Član 1

Ovom uredbom utvrđuje se metodologija jedinstvenog vještačenja invaliditeta, koja sadrži način procjene postojanja fizičkog, mentalnog, intelektualnog i/ili senzornog oštećenja organizma i stepena i vrste tog oštećenja, način procjene funkcionalnog statusa i stepena funkcionalnog statusa, kao i radne sposobnosti lica, način utvrđivanja statusa lica sa invaliditetom, način utvrđivanja stepena potrebne podrške za ravnopravno uključivanje lica u društvo (u daljem tekstu: stepen potrebne podrške), kao i obrasce nalaza i mišljenja komisija za vještačenje invaliditeta.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 2

Izrazi koji se u ovoj uredbi koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Neposredni pregled lica na koje se vještačenje odnosi

Član 3

Jedinstveno vještačenje invaliditeta vrši se na osnovu neposrednog pregleda lica na koje se vještačenje odnosi.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, komisija za vještačenje invaliditeta može dati nalaz i mišljenje bez izvršenog neposrednog pregleda kad, iz objektivnih razloga, lice na koje se vještačenje odnosi ne može biti prisutno (u slučaju dužeg bolničkog liječenja, dužeg boravka u inostranstvu u ustanovi za smještaj, kao i u slučaju smrti kad je to potrebno za ostvarivanje prava i utvrđivanja činjenica u postupku), a iz medicinske i druge dokumentacije moguće je nedvosmisleno utvrditi stepen oštećenja organizma i funkcionalni status tog lica.

U slučaju kad zahtjev za jedinstveno vještačenje invaliditeta podnosi Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, jedinstveno vještačenje invaliditeta sprovodi se bez neposrednog pregleda lica na koje se vještačenje odnosi, u skladu sa međunarodnim sporazumom o socijalnom osiguranju.

Utvrđivanje datuma nastanka činjenica

Član 4

Kad je u postupku jedinstvenog vještačenja invaliditeta potrebno utvrditi datum nastanka činjenice koja je od značaja za postupak jedinstvenog vještačenja invaliditeta, kao datum nastanka uzima se datum nastanka oštećenja organizma.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako se ne može utvrditi datum nastanka oštećenja organizma, kao datum nastanka činjenice koja je od značaja za postupak jedinstvenog vještačenja invaliditeta uzima se datum vještačenja.

Stepen i vrsta oštećenja organizma

Član 5

Stepen i vrsta fizičkog, mentalnog, intelektualnog i/ili senzornog oštećenja organizma procjenjuje se primjenom kriterijumima definisanih u Listi oštećenja organizma.

Lista oštećenja organizma data je u Prilogu 1.

Način procjene stepena oštećenja organizma

Član 6

Stepen oštećenja organizma procjenjuje se prema ukupno određenom procentu oštećenja organizma, na sljedeći način:

- prvi stepen – 30% i 40%;
- drugi stepen – 50% i 60%;
- treći stepen – 70% i 80%;
- četvrti stepen – 90% i 100%.

Ukupan procenat oštećenja organizma utvrđuje se prema najvećem utvrđenom procentu oštećenja organizma.

Ako postoje dva ili više oštećenja organizma predviđenih u Listi oštećenja organizma od najmanje 50%, ukupan procenat oštećenja organizma određuje se uvećanjem najvećeg procenta oštećenja za 10%, za svako dodatno oštećenje organizma koje iznosi 50% ili više.

Ukupan procenat oštećenja organizma ne može biti veći do 100%.

Funkcionalni status lica

Član 7

Funkcionalni status djeteta procjenjuje se na osnovu Liste funkcionalnih sposobnosti i analize odgovora na Upitnik za procjenu funkcionisanja djece.

Funkcionalni status odraslog lica procjenjuje se na osnovu Liste funkcionalnih sposobnosti i analize odgovora na Upitnik za procjenu funkcionisanja odraslih lica.

Izuzetno od st. 1 i 2 ovog člana, u slučaju iz člana 3 st. 2 i 3 ove uredbe, funkcionalni status se procjenjuje na osnovu Liste funkcionalnih sposobnosti.

U slučaju kad se kod istog lica, prema Listi funkcionalnih sposobnosti, utvrdi više različitih stepena funkcionalnih sposobnosti po osnovu različitih vrsta oštećenja organizma, za konačnu procjenu uzima se najveći utvrđeni stepen funkcionalnih sposobnosti.

Prilikom procjene funkcionalnog statusa, ocjena prema Listi funkcionalnih sposobnosti i analizi odgovora na upitnike za procjenu funkcionisanja uzimaju se u jednakom udjelu, po 50%.

Lista funkcionalnih sposobnosti data je u Prilogu 2, Upitnik za procjenu funkcionisanja odraslih lica u Prilogu 3, a Upitnik za procjenu funkcionisanja djece u Prilogu 4.

Stepen funkcionalnog statusa

Član 8

Procjena funkcionalnog statusa vrši se na sljedeći način:

- prvi stepen – nizak nivo teškoća u funkcionisanju, kad je rezultat procjene od 1,00 do 1,90;
- drugi stepen – umjeren nivo teškoća u funkcionisanju, kad je rezultat procjene od 2,00 do 2,90;
- treći stepen – visok nivo teškoća u funkcionisanju, kad je rezultat procjene od 3,00 do 3,50;
- četvrti stepen – veoma visok nivo teškoća u funkcionisanju, kad je rezultat procjene od 3,60 – 4,00.

Procjena radne sposobnosti

Član 9

Procjena radne sposobnosti vrši se na osnovu stepena oštećenja organizma i stepena funkcionalnog statusa, kao i procjene mogućnosti zaposlenja, zadržavanja zaposlenja i upućivanja u mjere profesionalne rehabilitacije.

Kad se procjena radne sposobnosti vrši zbog uključivanja na tržište rada ili zadržavanja zaposlenja, procjena se vrši nakon sprovedenih mjera profesionalne rehabilitacije, u skladu sa posebnim zakonom.

U slučaju iz stava 2 ovog člana, rješenje koje donosi direktor ili Upravni odbor Zavoda za jedinstveno vještačenje invaliditeta, na osnovu nalaza i mišljenja prvostepene ili drugostepene komisije za vještačenje, sadrži i predlog za upućivanje u mjere profesionalne rehabilitacije.

Procjenom iz stava 1 ovog člana određuje se da:

- ne postoji smanjenje radne sposobnosti kad još nijesu nastala oštećenja organizma koja utiču na obavljanje poslova koji odgovaraju nivou kvalifikacije obrazovanja lica na koje se vještačenje odnosi, odnosno poslova koje je to lice obavljalo u vrijeme nastanka oštećenja organizma;

- ne postoji smanjenje radne sposobnosti kad su kod lica na koje se vještačenje odnosi nastala oštećenja organizma koja utiču na obavljanje poslova koji odgovaraju nivou kvalifikacije obrazovanja tog lica, odnosno poslova koje je to lice obavljalo u vrijeme nastanka oštećenja organizma, ali uz prilagođavanje radnog mjesta i radnog okruženja za lica sa invaliditetom;

- postoji smanjenje radne sposobnosti kad, nakon sprovedenih mjera profesionalne rehabilitacije, lica na koje se vještačenje odnosi ne može u potpunosti ili djelimično obavljati poslove koji odgovaraju nivou kvalifikacije obrazovanja tog lica, odnosno poslove koje je to lice obavljalo u vrijeme nastanka oštećenja organizma;

- postoji djelimični gubitak radne sposobnosti, kad procijenjeni stepen oštećenja organizma u sadejstvu sa različitim barijerama dovodi do smanjenja radne sposobnosti lica na koje se vještačenje odnosi, ali postoji mogućnost da to lice obavlja poslove do 1/4 punog radnog vremena;

- postoji potpuni gubitak radne sposobnosti kad procijenjeni stepen oštećenja organizma lica na koje se vještačenje odnosi u sadejstvu sa različitim barijerama dovodi do gubitka radne sposobnosti tog lica.

Izuzetno od stava 4 ovog člana, u postupku jedinstvenog vještačenja invaliditeta može se procijeniti da kod lica koje nije u radnom odnosu, a kome je utvrđen prvi stepen potrebne podrške postoji privremeni gubitak radne sposobnosti.

Privremeni gubitak radne sposobnosti iz stava 5 ovog člana postoji kad procijenjeni stepen oštećenja organizma u sadejstvu sa različitim barijerama u ograničenom vremenskom periodu koji je kraći od jedne godine može otežati uključivanje na tržište rada, odnosno obavljanje poslova koji odgovaraju nivou kvalifikacije obrazovanja lica na koje se vještačenje odnosi.

Stepen potrebne podrške

Član 10

Stepen potrebne podrške utvrđuje se na osnovu informacija prikupljenih u procesu procjene stepena oštećenja organizma i funkcionalnog statusa.

Stepen oštećenja organizma i funkcionalni status imaju jednak udio u određivanju ukupnog stepena potrebne podrške, po 50%.

Stepen potrebne podrške utvrđuje se na sljedeći način:

- podrška prvog stepena, kad je rezultat procjene stepena oštećenja organizma i funkcionalnog statusa 1,00;

- podrška drugog stepena, kad je rezultat procjene stepena oštećenja organizma i funkcionalnog statusa 1,50 i 2,00;

- podrška trećeg stepena, kad je rezultat procjene stepena oštećenja organizma i funkcionalnog statusa 2,50 i 3,00;

- podrška četvrtog stepena, kad je rezultat procjene stepena oštećenja organizma i funkcionalnog statusa 3,50 i 4,00.

Na osnovu analize odgovora na Upitnik o potrebnoj podršci predlažu se mjere koje su neophodne za punu i efikasnu uključenost lica na koje se vještačenje odnosi u sve sfere društvenog života.

Upitnik o potrebnoj podršci dat je u Prilogu 5.

Sadržina nalaza i mišljenja prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta

Član 11

Nalaz i mišljenje prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta sastoji se od opšteg i posebnog dijela.

Opšti dio nalaza i mišljenja iz stava 1 ovog člana sadrži sljedeće podatke:

- 1) brojčanu oznaku predmeta;
- 2) mjesto, datum i vrstu vještačenja;
- 3) podatke o licu na koje se vještačenje odnosi (prezime, ime jednog roditelja, ime, pol/rod, adresa prebivališta/boravišta, datum i mjesto rođenja, jedinstveni matični broj, odnosno lični identifikacioni broj u slučaju kad je lice koje se vještači stranac; telefon, državljanstvo, bračni i porodični status, nivo kvalifikacije obrazovanja, zanimanje, radni status, zaposlenje, ostvareni staž osiguranja, poseban status);

- 4) ime, prezime i zanimanje članova komisije za vještačenje invaliditeta.

Posebni dio nalaza i mišljenja iz stava 1 ovog člana sadrži sljedeće podatke o licu na koje se vještačenje odnosi:

- 1) medicinsku anamnezu, socijalni, obrazovni i radni status;
- 2) procjenu stepena i vrste oštećenja organizma;
- 3) procjenu funkcionalnog statusa;
- 4) status lica sa invaliditetom i stepen potrebne podrške;
- 5) procjenu radne sposobnosti;
- 6) opis potrebne podrške za ravnopravno uključivanje u društvo;
- 7) utvrđivanje potrebe kontrolnog vještačenja, kao i rok za kontrolno vještačenje invaliditeta.

Ako je kod lica na koje se vještačenje odnosi došlo do smanjenja ili djelimičnog gubitka radne sposobnosti, komisija za vještačenje invaliditeta je dužna u nalazu i mišljenju iz stava 1 ovog člana, bez navođenja konkretnih poslova, opiše poslove koje to lice, s obzirom na promjene u radnoj sposobnosti, ne može dalje obavljati.

Nalaz i mišljenje iz stava 1 ovog člana dati su na Obrascu 1.

Sadržina nalaza i mišljenja drugostepene komisije za vještačenje invaliditeta

Član 12

Nalaz i mišljenje drugostepene komisije za vještačenje invaliditeta sadrži:

- 1) mišljenje o procijenjenom stepenu i vrsti oštećenja organizma;
- 2) mišljenje o funkcionalnom statusu na osnovu mišljenja o procijenjenoj funkcionalnoj sposobnosti i mišljenja na analizu odgovora na upitnike za procjenu funkcionisanja djece ili odraslih;
- 3) mišljenje o procijenjenoj radnoj sposobnosti;
- 4) mišljenje o predlogu mjera koje su neophodne za punu i efikasnu uključenost lica na koje se vještačenje odnosi u sve sfere društvenog života.

Nalaz i mišljenje iz stava 1 ovog člana sadrži odluku o tome da se:

- 1) potvrđuje nalaz i mišljenje prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta;
- 2) mijenja nalaz i mišljenje prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta.

Nalaz i mišljenje iz stava 1 ovog člana dati su na Obrascu 2.

Prilozi i obrasci

Član 13

Prilozi br. 1 do 5 i obrasci br. 1 i 2 čine sastavni dio ove uredbe.

Stupanje na snagu

Član 14

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj:

Podgorica, _____ jula 2026. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,
mr Milojko Spajić

LISTA OŠTEĆENJA ORGANIZMA
A. OŠTEĆENJA LOKOMOTORNOG SISTEMA

I GUBICI EKSTREMITETA	
Ia) GUBITAK GORNJIH EKSTREMITETA	
Gubitak nadlaktice/a	
Gubitak ruke, dijela lopatice i ključne kosti	90%
Eksartikulacija ruke u ramenu ili gubitak nadlaktice sa patrljkom kraćim od 14 cm mjereno od akromiona, kratak patrljak neprikladan za protetisanje	80% - 90%
Gubitak ruke u nadlaktici	80%
Gubitak podlaktice/a	
Gubitak ruke u laktu (eksartikulacija) ili gubitak ruke u podlaktici sa patrljkom kraćim od 10 cm mjereno od olekranona	70%
Gubitak ruke u podlaktici	60%
Gubitak šake i dijelova šake	
Gubitak palca, obje falange	30%
Gubitak palca i prve metakarpalne kosti	40%
Gubitak oba palca i jednog kažiprsta	50%
Gubitak oba palca i oba kažiprsta	80%
Gubitak oba palca, jednog kažiprsta i jednog srednjeg prsta	70%
Gubitak oba palca i druga tri prsta, a ne svih prstiju na istoj ruci	60%
Djelimičan gubitak jednog članka palca i dva članka kažiprsta	30%
Djelimičan gubitak jednog članka palca i dva članka kažiprsta, slabo pokretni patrljci	40%
Gubitak kažiprsta	< 30%
Gubitak bilo kojeg prsta osim palca i kažiprsta	< 30%
Gubitak dva prsta bez metakarpalne kosti	< 30%
Gubitak kažiprsta i srednjeg prsta	30%
Gubitak palca s bilo koja dva prsta (osim kažiprsta) sa sačuvanim metakarpalnim kostima	50%
Gubitak kažiprsta, srednjeg i malog prsta sa sačuvanim metakarpalnim kostima	40%
Gubitak četiri posljednja prsta jedne šake sa sačuvanim metakarpalnim kostima	50%
Gubitak četiri posljednja prsta sa sačuvanim metakarpalnim kostima, obje šake	80%
Gubitak palca s bilo koja tri prsta iste šake sa sačuvanim metakarpalnim kostima	60%
Gubitak svih prstiju šake	60%
Gubitak svih prstiju obje šake	80%
Gubitak dva prsta s metakarpalnim kostima - palca i kažiprsta	50%
Gubitak dva prsta s metakarpalnim kostima - kažiprsta i srednjeg prsta	40%
Gubitak dva prsta s metakarpalnim kostima – srednjeg prsta i domalog prsta	40%
Gubitak dva prsta s metakarpalnim kostima – domalog i malog prsta	30%

Gubitak tri prsta s metakarpalnim kostima - palca, kažiprsta i srednjeg prsta	60%
Gubitak tri prsta s metakarpalnim kostima - kažiprsta, srednjeg i malog prsta	50%
Gubitak tri prsta s metakarpalnim kostima - srednjeg, domalog i malog prsta	40%
Gubitak šake	60%
<i>Napomena: Ako se radi o dominantnoj ruci, dodati 10%.</i>	
1. b) GUBICI DONJIH EKSTREMITETA	
Gubitak natkoljenice/a	
Gubitak noge u kuku sa gubitkom dijela karlice	90%
Eksartikulacija noge u kuku Ili gubitak noge u natkoljenici sa patrljkom kraćim od 12 cm mjereno od velikog trohantera, ili sa neprikladnim patrljkom za protetisanje	80%
Gubitak noge u natkoljenici sa funkcionalnim patrljkom	70 %
Gubitak potkoljenice/a	
Eksartikulacija noge u koljenu sa neprikladnim patrljkom Gubitak noge u potkoljenici sa neodgovarajućim patrljkom ili patrljkom kraćim od 8 cm Gubitak noge u potkoljenici sa teškom nestabilnošću koljenskog zgloba ili teškim oštećenjem mišića	70%
Gubitak noge u potkoljenici sa funkcionalnim patrljkom i zglobovima kuka i koljena	60%
Gubitak obje potkoljenice s kratkim ili zgrčenim patrljcima neprikladnim za proteze	100%
Gubitak stopala i dijelova stopala	
Gubitak u skočnom zglobu po Pirogovu, Syme, Chopart sa neprikladnim patrljkom	50%
Gubitak u skočnom zglobu po Pirogovu, Syme, Chopart sa funkcionalnim patrljkom	40%
Gubitak palca bez metatarzalne kosti	< od 30%
Gubitak svih prstiju na jednoj nozi bez metatarzalne kosti	30%
Gubitak palca s metatarzalnom kosti, jedne noge	< od 30%
Gubitak dva ili tri prsta s metatarzalnim kostima	30%
Gubitak po Lisfranku (exarticulatio tarsometatarsae)	40%
Gubici ruku i nogu	
Gubitak jedne ruke i jedne noge ili potpuna neupotrebljivost jedne ruke i jedne noge	100%
II STEČENA I UROĐENA OŠTEĆENJA EKSTREMITETA (skraćena, pseudoartroze, osteomijelitis, habitualna iščašenja)	
II a) STEČENA I UROĐENA OŠTEĆENJA GORNJIH EKSTREMITETA	
Neoperabilna pseudoartroza nadlaktične kosti (potreban ortopedski aparat)	50%
Neoperabilna pseudoartroza podlaktice, obje kosti	50%
Neoperabilna pseudoartroza podlaktice, ako je zahvaćena samo jedna kost	30%

Nereponirano iščašenje u ramenom zglobu s ograničenjem funkcije	40%
Habitualno iščašenje ramenog zgloba koje se nakon operativnog zahvata često ponavlja	30-40%
II b) STEČENA I UROĐENA OŠTEĆENJA DONJIH EKSTREMITETA	
Skraćenje noge (apsolutno) od 4 cm do 7 cm	30%
Skraćenje noge (apsolutno) od 7 cm do 12 cm	40%
Skraćenje noge (apsolutno) više od 12 cm	60%
Neoperabilna pseudoartroza vrata femura	60%
Neoperabilna pseudoartroza femura	50%
Deformacija stopala bez mogućnosti korekcije ortopedskom cipelom	30%
Patelektomija	30%
Pseudoartroza potkoljenice (tibije ili obje kosti)	50%
Hronični osteomijelitis noge s fistulom ili funkcionalnim smetnjama	40%
III DORZALGIJE KAO POSLIJEDICE UROĐENIH I DEGENERATIVNIH PROMIJENA ILI POVREDA KIČMENOG STUBA	
*Neoperabilna hernija intervertebralnog diska teškog oblika sa izraženim oštećenjem pokretljivosti, atrofijama i trofičkim pojavama iz određene radikularne zone ili segmenta kičmene moždine.	70%
Potpuni gubitak funkcije dva ili više segmenata cervikalne regije	30%
Konsolidovane frakture cervikalnog dijela kičmenog stuba bez lezije medule	40%
Fiksirani gibus u području torakalne regije prema stepenu zakrivljenosti	30%
Potpuni gubitak funkcije dva ili više segmenta lumbalne regije	30% - 40%
Oštećenje bilo kojeg dijela kičmenog stuba uslijed ankilozantnog spondilitisa i ostalih spondiloartritisa	60% - 80%
Atlantoaksijalna dislokacija kao komplikacija reumatoidnog artritisa, drugih bolesti ili trauma	80 - 100% (prema reumatološko-neurološkom statusu)
IV OGRANIČENA POKRETLJIVOST DONJIH EKSTREMITETA	
Ograničena pokretljivost u zglobu kuka za više od trećine obima	30%
Ograničena pokretljivost u zglobu kuka za polovinu obima	40%
Ograničena pokretljivost u zglobu kuka za više od polovine obima	50%
Ograničena pokretljivost kuka, noga u fleksiji ili abdukciji ili drugi nepovoljni položaj	60%
Ukočenost zgloba kuka u povoljnom položaju - fleksija od 170 do 160 stepeni	40%
Ukočenost zgloba kuka u nepovoljnom položaju - ispod 160 stepeni fleksije	70%
Ukočenost zgloba koljena u povoljnom položaju	40%
Ukočenost koljena u nepovoljnom položaju	60%
Ankiloza koljena u povoljnom položaju, opruženom ili gotovo opruženom	30%
Kontraktura koljena desmogenoga ili artrogenoga porijekla, ekstenzija više od 30 stepeni	60%

Kontraktura stopala u calcaneusu	30%
Ankiloza skočnog zgloba pod pravim uglom	30%
Ankiloza skočnog zgloba u nepovoljnom položaju bilo pod kojim drugim uglom	60%
Ukočenost stopala u povoljnom položaju	30%
Labav zglob kuka i stopala prema stepenu	40 - 50%
Jako razlabavljen zglob koljena, kad je potrebno nositi aparat	40%
*Vještački zglob kuka	*40% + odstupanje
*Artroplastika i vještački zglob koljena	*40% + odstupanje
V OGRANIČENA POKRETLJIVOST GORNJIH EKSTREMITETA	
Ukočenost ramenog zgloba u povoljnom položaju	40%
Ograničena pokretljivost (kontraktura) ramena, težeg stepena	40%
Kontraktura ramenog zgloba s očuvanom abdukcijom ispod horizontale	30%
Labav rameni zglob	40%
Labav rameni zglob u vezi s lezijom mišića ramenog pojasa	50%
Ukočenost lakta pod pravim uglom ili manje (90 do 105 stepeni)	40%
Ukočenost lakta pod ostrim uglom (više od 105 stepeni)	40%
Ukočenost lakta u punoj fleksiji	70%
Ukočenost lakta u nepovoljnom ispruženom položaju (od 75 do 0 stepeni)	70%
Ukočenost lakatnog zgloba u povoljnom položaju	30%
Ukočenost podlaktice u pronacijskom položaju	40%
Ukočenost podlaktice u supinacijskom položaju	40%
Razlabavljen lakatni zglob s potrebnim aparatom	40%
Ograničena pokretljivost lakta između 105 stepeni do pune fleksije (kontraktura)	30%
Ograničena pokretljivost lakta između 75 i 90 ili 90 i 105 stepeni (kontraktura)	30%
Ograničena pokretljivost lakta između 0 i 75 stepeni, nepovoljan položaj ruke	50%
Ukočenost (ankiloza) zgloba šake u povoljnom položaju	30%
Ukočenost ručnog zgloba u nepovoljnom položaju volarne fleksije	40%
Ograničena pokretljivost (kontraktura) šake, većeg stepena	30%
Ankiloza palca u metakarpofalangealnom zglobu u nepovoljnom položaju	30%
Ankiloza većine prstiju, osim palca šake, u položaju povoljnom ili nepovoljnom za funkciju	40%
Ankiloza svih prstiju jedne šake, ako su takve promjene u povoljnom položaju	50%
Ankiloza svih prstiju jedne šake, ako su takve promjene u nepovoljnom položaju	60%
Ograničena pokretljivost (kontraktura) svih prstiju šake u većem stepenu	50%
Ograničena pokretljivost (kontraktura) većine prstiju, osim palca	40%
VI OŠTEĆENJA MIŠIĆA I NEUROMUSKULARNE BOLESTI	
Bolesti motornih neurona	

Sve bolesti motornih neurona kao na primjer: amiotrofična lateralna skleroza, spinalne amiotrofije, bulbospinalna amiotrofija Kennedy, postpolio sindrom, progresivna i spinalna mišićna atrofija i druge bolesti iz navedene grupe.	
Stanja koja omogućavaju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili su zavisne od mehaničke ventilacije.	100%
Bolesti perifernih nerava, periferne neuropatije	
<u>a/ Nasljedne periferne neuropatije, kao na primjer:</u>	
Peronealna mišićna atrofija, M. Charcot Marie Tooth, hereditarna senzomotorna neuropatija, neuropatija Dejerine-Sottas, neuropatija Refsum, amiloidna neuropatija, neuropatija kod akutne intermitentne porfirije, familijarna paraliza pojedinih perifernih živaca zbog pritiska, druge bolesti iz navedene grupe	
Stanja koja omogućuju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili zavisne od mehaničke ventilacije.	100%
<u>b/ Stečene periferne neuropatije kao na primjer:</u>	
Post infekcijski poliradikuloneuritis Guillain Barre Strohl, multifokalna motorička neuropatija s blokom provođenja, neuropatije kod plazmocitoma, kolagenoza, sarkoidoze, paraneoplastične periferne neuropatije, dijabetička neuropatija, uremijska neuropatija, alkoholna neuropatija, toksične neuropatije, post infekcijske neuropatije, posttraumatske neuropatije, kanalikularne neuropatije, kompresivne neuropatije, i druge bolesti iz navedene grupe	
Stanja koja omogućuju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili zavisnosti od mehaničke ventilacije	100%
Bolesti neuromuskularne spojnice kao na primjer:	
nasljedni kongenitalni miastenični sindromi, miastenija gravis, Lambert-Eaton miastenični sindrom, botulizam i druge bolesti iz navedene grupe	
Stanja koja omogućuju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili zavisnosti od mehaničke ventilacije	100%
Primarne bolesti mišića:	
<u>Mišićne distrofije kao na primjer:</u>	
Duchenne-ov oblik, Beckerov oblik, pojasni oblik, facioskapulohumeralni oblik, Emery-Dreifuss mišićna distrofija, distalni oblik mišićne distrofije, okulofaringealni oblik, miotonična distrofija	
<u>Ostali oblici miopatija kao na primjer:</u>	
kongenitalne miopatije, mitohondrijalne miopatije, metaboličke miopatije, endokrine miopatije, toksične miopatije.	
<u>Sindrom hiperekscitabilnosti perifernih nerava kao na primjer: neuromiotonija</u>	
<u>Poremećaj funkcije jonskih kanala kao na primjer:</u>	

kongenitalna miotonija, kongenitalna paramiotonija, periodične paralize, arthrogryposis multiplex congenita. .

Upalne miopatije kao na primjer:

polymyositis, dermatomyositis, dermatoneuromyositis.

Bolesti središnjeg nervnog sistema s neuromuskularnim manifestacijama kao na primjer:

Stiff person syndrome, tetanus, neuroleptični maligni sindrom, spinocerebelarna ataksija, hereditarna spastička paraplegija.

Druge bolesti iz gore navedenih grupa/podgrupa.

Stanja koja omogućuju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili zavisne od mehaničke ventilacije.	100%

B. OŠTEĆENJA I BOLESTI CENTRALNOG I PERIFERNOG NERVNOG SISTEMA

I EKSTRAPIRAMIDNI SINDROMI

Parkinsonizam i drugi ekstrapiramidni sindromi Ataksični sindromi (hereditarni i stečeni)	% oštećenja
Stanja koja omogućuju samostalan život	40% - 50%
Stanja koja dovode do djelimične zavisnosti od pomoći druge osobe	60% - 90%
Stanja koja dovode do potpune zavisnosti od pomoći druge osobe i/ili zavisne od mehaničke ventilacije	100%

II EPILEPSIJE

Farmakosenzitivna epilepsija	30% - 60%
Farmakorezistentna epilepsija	70% - 100%
U oba slučaja i farmakosenzitivne i farmakorezistentne epilepsije, pri postojanju komorbiditeta (psihijatrijskog i/ili drugih), vještak dodaje stepen oštećenja prema poglavlju koje obuhvata komorbiditete	

III OŠTEĆENJA I NEURALGIJE KRANIJALNIH NERAVA

Oštećenje nerva trigeminusa, nerva oftalmicususa - senzitivne grane	40%
Oštećenje nerva trigeminusa motornog dijela s atrofijom miškulature za žvakanje	50%
Oštećenje nerva trigeminusa teškog stepena koje dovodi do svakodnevnih napada, značajnog pada u tjelesnoj masi, razvoja depresije i značajnog narušenja kvaliteta života	90-100%
Pareza živca lica kada se oko ne zatvara	40%
Pareza živca lica kada se oko zatvara	30%
Oštećenje (anozmija) nerva olfactoriusa	30%
Oduzetost bulbarnih živaca	80%
Najteži slučajevi bulbarne paralize	100%
Potpuna oduzetost accessoriusa	40%

IV OŠTEĆENJA I NEURALGIJE PERIFERNIH NERAVA

Ocjenjivati u skladu s plegičnim ili paretičnim promijenama do kojih ova oštećenja dovode

V PLEGIČNI SINDROMI

Potpuna motorna oduzetost jedne strane tijela – hemiplegija	100%
Hemipareza lakog stepena (motilitet očuvan, u pozicijskim položajima blaga oscilacija ekstremiteta)	30%
Hemipareza srednjeg stepena (samostalno pokretan uz pomagalo, u pozicijskom položaju tonu ekstremiteti)	50%
Hemipareza teškog stepena (nemogućnost postavljanja ekstremiteta u pozicijske položaje)	80%
Paraplegija	100%
Parapareza bez inkontinencije i bez seksualne disfunkcije	60% - 70%
Parapareza s inkontinencijom i seksualnom disfunkcijom	80%
Kvadriplegija	100%
Kvadripareza lakšeg stepena	70%
Kvadripareza težeg stepena	90%
Brahijalna diplegija	100%

Brahijalna monoplegija	80%
Monoplegija noge	80%
Triplegija	100%
Djelimična motorna oduzetost jedne noge	30-50%
Djelimična motorna oduzetost jedne ruke	30-50%
Cerebralna paraliza s tetraparezom / osoba pokretna	90%
Cerebralna paraliza s tetraparezom / osoba nepokretna	100%
Cerebralna paraliza s ataksijom / osoba pokretna	90%
Cerebralna paraliza s ataksijom / osoba nepokretna	100%
Cerebralna paraliza s diparezom/ osoba pokretna	80%
Cerebralna paraliza s diparezom/ osoba nepokretna	100%
Cerebralna paraliza s triparezom/ osoba pokretna	80%
Cerebralna paraliza s triparezom/osoba nepokretna	100%
Cerebralna paraliza s hemiparezom i više oštećenja na ruci	80%
Cerebralna paraliza s hemiparezom i više oštećenja na nozi	80%
Cerebralna paraliza s motoričkom nespretnosti	50%
<i><u>Napomena:</u> Ako se radi o dominantnoj ruci povećati procenat za 10%, s tim da ukupno oštećenje za jednu ruku ili nogu ne može iznositi više od procenta predviđenog za amputaciju ruke ili noge.</i>	
<i><u>Napomena:</u> Kod procjene plegičnih sindroma obavezna procjena neurološkog statusa.</i>	
VI DRUGA OŠTEĆENJA CENTRALNOG NERVNOG SISTEMA	
Stanje nakon loma baze lobanje bez neuroloških poremećaja	< od 30%
Stanja nakon povrede mozga i/ili kičmene moždine s oštećenjem motoričke funkcije udova	Ocjenjivati u skladu s plegičnim sindromima liste B V
Stanje nakon povrede mozga s motornim i/ili senzornim poremećajem govora	Ocjenjivati u skladu s poglavljem E 1.2.2. -Poremećaji komunikacije kod traumatskih oštećenja
Stanje nakon povrede mozga s oštećenjem kognitivnih funkcija	Ocjenjivati u skladu s poglavljem C I - Sekundarni mentalni ili bihevioralni sindromi
Defekt lobanje nakon traume veći od 3 cm u užem promjeru bez evidentnih žarišnih simptoma dokazan RTG kraniogramima i CT/MR snimanjem	30%
Defekt lobanje nakon traume i osteoklastične kraniotomije	30%
VII OSTALE BOLESTI NERVNOG SISTEMA	
Multipla skleroza - EDDS 0-2	50%
Multipla skleroza - EDDS 2,5-3	60%

Multipla skleroza - EDDS 3,5-4	70%
Multipla skleroza - EDDS 4,5-5	80%
Multipla skleroza - EDDS 5,5-6	90%
Multipla skleroza - EDDS 6,5-9.5	100%
<i><u>Napomena:</u> Za način određivanja EDDS skora vidi tačku 11. priloga Liste</i>	
Urođene malformacije centralnog nervnog sistema	50% - 100% prema neurološkom i psihičkom statusu
Posljedice bolesti ili ozljede CNS-a za oboljenja koja nisu obuhvaćena ili imaju višestruka oštećenja	30% - 100% prema neurološkom i psihičkom statusu

C. POREMEĆAJI U DOMENU MENTALNOG ZDRAVLJA I INTELEKTUALNE POTEŠKOĆE

I SEKUNDARNI MENTALNI ILI BIHEVIORALNI SINDROMI	
Trajna psihička izmjena nakon vaskularnih ili primarnih ili posljedičnih oštećenja centralnog nervnog sistema prema težini kognitivnih oštećenja lakšeg stepena koja mogu biti potvrđena radiološkim CT ili MR nalazom mozga – umjereno značajnim promjenama, ocjena na MMSE 21-25.	40%
Trajna psihička izmjena nakon vaskularnih ili primarnih ili posljedičnih oštećenja centralnog nervnog sistema prema težini kognitivnih oštećenja srednjeg stepena, koja mogu biti potvrđena radiološkim CT ili MR nalazom mozga. MMSE ocjena 16-20.	60%
Trajna psihička izmjena nakon vaskularnih ili primarnih ili posljedičnih oštećenja centralnog nervnog sistema prema težini kognitivnih oštećenja teškog stepena, koja mogu biti potvrđena radiološkim CT ili MR nalazom mozga. MMSE ocjena 12-15.	70%
Trajna psihička izmjena nakon vaskularnih ili primarnih ili posljedičnih oštećenja centralnog nervnog sistema prema težini kognitivnih oštećenja teškog stepena, koja mogu biti potvrđena radiološkim CT ili MR nalazom mozga. MMSE ocjena 8-11.	90%
Trajna psihička izmjena nakon vaskularnih ili primarnih ili posljedičnih oštećenja centralnog nervnog sistema prema težini kognitivnih oštećenja teškog stepena, koja mogu biti potvrđena radiološkim CT ili MR nalazom mozga. MMSE ocjena 7 i manje od 7.	100%
<i>Napomena: 1. Kod trajnih poremećaja ličnosti nakon vaskularnih ili drugih oštećenja centralnog nervnog sistema potrebno je napraviti: CT i /ili MR mozga te neuropsihološko testiranje</i> <i>2. MMSE – Mini mental state examination - skala procjene za neurokognitivna oštećenja koju izvodi psihijatar i/ili neurolog i MoCA testa (Montreal Cognitive Assessment).</i> <i>Napomena: Odnosi se i na demencije bez obzira na uzrok</i>	
II POREMEĆAJI RASPOLOŽENJA (AFEKTIVNI POREMEĆAJI) UKLJUČUJUĆI I SEKUNDARNE MENTALNE ILI BIHEVIORALNE SINDROME	
Bipolarni afektivni poremećaji s maničnim ili depresivnim epizodama, srednje do teške kliničke slike, bez psihotičnih simptoma, srednje izraženi simptomi i/ili srednje izražene poteškoće u socijalnom funkcionisanju uz uslov da liječenje traje najmanje dvije godine.	40%
Bipolarni afektivni poremećaji s maničnim ili depresivnim epizodama, teška klinička slika, bez psihotičnih simptoma uz teža oštećenja socijalnog funkcionisanja, uz uslov da liječenje traje najmanje dvije godine.	60%
Bipolarni afektivni poremećaji s maničnim ili depresivnim epizodama, teška klinička slika, s psihotičnim simptomima uz izrazito teška oštećenja u socijalnom funkcionisanju, uz potrebu višegodišnjeg kontinuiranog liječenja.	90%
Teška depresivna epizoda bez psihotičnih simptoma, teža oštećenja socijalnog funkcionisanja uz uslov da liječenje traje najmanje dvije godine.	70%
Teška depresivna epizoda sa psihotičnim simptomima, s teškim oštećenjem u dnevnoj rutini i socijalnom funkcionisanju, uz kontinuirano ambulantno liječenje kroz više godina.	100%

III ANKSIOZNI POREMEĆAJI, POREMEĆAJI POVEZANI SA STRAHOVIMA, POREMEĆAJI POVEZANI SA STRESOM, POREMEĆAJI POVEZANI SA TJELENIM DISTRESOM I OPSESIVNO-KOMPULSIVNI POREMEĆAJI	
Navedeni poremećaji sa ili bez komorbiditeta s izrazitim teškoćama socijalnog funkcionisanja, redukovane radne sposobnosti ambulantno liječenje više od dvije godine	30% - 40%
Navedeni poremećaji sa ili bez komorbiditeta uz izrazite teškoće u psihosocijalnom funkcionisanju, sa učestalim simptomima koji značajno narušavaju opšte svakodnevno funkcionisanje, uz značajno redukovane radne sposobnosti, ambulantno liječenje više od dvije godine	50% - 70%
Navedeni poremećaji sa aktivnim simptomima, učestalo prisutni uz izraziti komorbiditet s drugim psihičkim poremećajima uključujući i trajne promjene ličnosti nakon traume prisutne najmanje dvije godine, izrazito oštećenje socijalnog funkcionisanja	80% - 90%
<u>Napomena:</u> - PTSP uključuje civilnu i ratnu traumu - Kod PTSP-a izlaganja traumatskom događaju koji je uz psihičke posljedice doveo do fizičkih posljedica potrebno je uzeti u obzir i moguća tjelesna oštećenja zbog trajnog oštećenja i gubitka funkcije tjelesnog organa kao posljedice traume.	
IV MENTALNI POREMEĆAJI I POREMEĆAJI PONAŠANJA UZROKOVANI UPOTREBOM PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI	
Klinički dijagnostikovana višegodišnja upotreba i/ili zavisnost od alkohola i psihoaktivnih supstanci (višegodišnje liječenje, kratke faze apstinencije, teža oštećenja socijalnog i radnog funkcionisanja).	50% - 80%
V SHIZOFRENIJA I DRUGI PRIMARNI POREMEĆAJI IZ SPEKTRA PSIHOZA	
Klinički utvrđeni mentalni poremećaji s psihozom sa srednje teškim poteškoćama u socijalnom funkcionisanju, uz potrebu kontinuiranog liječenja najmanje dvije godine.	50%
Klinički utvrđeni mentalni poremećaji s psihozom – s rezidualnim simptomima koja dovode do teškog oštećenja socijalnog funkcionisanja, uz kontinuirano liječenje u višegodišnjem trajanju.	70%
Klinički utvrđeni mentalni poremećaji sa psihozom sa stalno prisutnim simptomima koji dovode do izraženih poteškoća u obavljanju dnevne rutine, i izrazitih poteškoća u socijalnom funkcionisanju, uz kontinuirano liječenje u trajanju više od tri godine uz više hospitalizacija.	100%
VI INTELEKTUALNE TEŠKOĆE	
Lake intelektualne teškoće	50% -70%
Umjerene intelektualne teškoće	80% - 90%
Teže i teške intelektualne teškoće	100%
<u>Napomena:</u> Na osnovu nalaza i mišljenja spec. psihijatrije /dječje adolescentne psihijatrije i nalaza psihologa.	
VII POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA	
Klinički utvrđen poremećaj iz spektra autizma sa razvijenom sposobnošću verbalne komunikacije, bez nepoželjnih ponašanja u smislu verbalne i/ili fizičke agresije kao ispoljavanja burnih reakcija na frustraciju. Intelektualno	50%

funkcionisanje može biti u granicama prosječnog ili natprosječno, a teškoće se ispoljavaju isključivo pri učestvovanju u složenim socijalnim interakcijama.	
Klinički utvrđen poremećaj iz spektra autizma, sa razvijenim govorom i sa intelektualnim funkcionisanjem u granicama prosječnog, natprosječnog ili graničnog funkcionisanja, rjeđe blaže intelektualne teškoće, ali dijete/osoba značajno zaostaje u socio-emocionalnom razvoju i sticanju adaptivnih vještina potrebnih za svakodnevni život. Nepoželjna ponašanja su rijetka, manje jačine i učestalosti.	90%
Klinički utvrđen poremećaj iz spektra autizma gdje je dijete/osoba neverbalna ili ima značajno oslabljene vještine verbalne komunikacije i gdje postoje intelektualne poteškoće blagog/umjerenog/teškog ili težeg stepena.	100%

D. OŠTEĆENJE ORGANA I SISTEMA ORGANA

I OŠTEĆENJE DOJKE

Oštećenje dojke većeg stepena	30%
Gubitak dojke	40%
<i>Napomena: ako se radi o malignoj bolesti može se, u zavisnosti od težine oštećenja, cijeliti prema poglavlju G</i>	

II OŠTEĆENJA RESPIRATORNOG SISTEMA

Jednostrana paraliza povratnog živca grkljana	<30%
Obostrana paraliza povratnog živca grkljana	80%
Suženje grkljana, s otežanim disanjem (dispneja u miru)	80%
Stenoza dušnika bez stalnog nošenja kanile	40%
Trajno formirana traheostoma - bez trajnog nošenja trahealne kanile	50%
Trajno formirana traheostoma - uz trajno nošenje kanile	60%
Plućne fibroze s izraženim znacima respiratorne insuficijencije	70%
Plućne fibroze s trajnim oštećenjem respiratorne funkcije srednjeg stepena	50%
Plućne fibroze s oštećenjem respiratorne funkcije teškog stepena	70%
Plućne fibroze s izraženim znacima trajnog opterećenja desnog srca	100%
Pneumokonioze i bronhijalne astme s trajnim oštećenjem respiratorne funkcije srednjeg stepena	50%
Pneumokonioze i bronhijalne astme s trajnim oštećenjem respiratorne funkcije teškog stepena bez znakova trajnog oštećenja desnog srca	70%
Pneumokonioze i bronhijalne astme s trajnim oštećenjem respiratorne funkcije teškog stepena i sa izraženim znacima trajnog opterećenja desnog srca	100%
Pleuropulmonalna fistula kao posljedica pyothoraxa	50%
Trajno smanjenje funkcije pluća teškog stepena bez znakova opterećenja desnog srca	70%
Trajno smanjenje funkcije pluća sa znacima opterećenja desnog srca	100%
Gubitak nosa - gubitak mekih dijelova s hrskavicom	40%
Gubitak nosa - gubitak mekih dijelova s deformitetom ili nedostatkom koštanih dijelova	70%
Laringektomija, djelimična – hordektomija	40%
Laringektomija, djelimična – parcijalna resekcija skeleta larinksa	60%

Laringektomija, totalna - uključuje poremećaj govora i trajno nošenje kanile	80%
Gubitak jednog plućnog krila bez promjena na suprotnom hemitoraksu i bez znakova opterećenje desne strane srca	60%
Gubitak jednog plućnog krila s promjenama na suprotnom hemitoraksu i s znacima opterećenja desnog srca	100%
Gubitak jednog plućnog režnja (stanje nakon lobektomije) s oštećenjem respiratorne funkcije srednjeg stepena	60%
Transplantacija pluća	100%
<i><u>Napomena:</u> Oštećenje respiratorne funkcije, prema ovoj Listi, opisano je u tački 7. Napomene uz Listu</i>	

III BOLESTI I OŠTEĆENJA UROGENITALNOG SISTEMA

Gubitak jednog bubrega nakon prilagođavanja ili potpuni gubitak funkcije bubrega s normalnom funkcijom drugog bubrega	30%
Funkcionalno oštećenje oba bubrega ili preostalog bubrega - procenat oštećenja određuje se prema nalazu kreatinin klirensa, i to ako je vrijednost klirensa kreatinina:	
0,83 ml/s	40%
0,67 ml/s	50%
0,50 ml/s	60%
0,41 ml/s	70%
0,33 ml/s	80%
0,25 ml/s	90%
manje od 0,17 ml/s	100%

Napomena: U kriterijume za ocjenu stepena oštećenja funkcije bubrega, osim kreatinina, uzimaju se u obzir i drugi parametri kao što su: analize uree, radiografija, IWP i sl. za dokazivanje stepena oštećenja funkcije bubrega. Načini obračunavanja klirensa kreatinina nalaze se u tački 9. priloga Liste.

Trajno suženje mokraćne bešike, kapaciteta do 50 ccm	50%
Trajno suženje mokraćnog kanala s otežanim mokrenjem	40%
Trajno suženje mokraćnog kanala s potrebom nošenja katetera	70%
Mokraćne fistule bubrega, uretera, mokraćne bešike ili uretre, trajno inoperabilne	80%
Ablacija penisa djelimična	50%
Ablacija penisa potpuna	70%
Gubitak ili atrofija oba testisa kod muškarca u dobi do 50 godina	50%
Gubitak ili atrofija oba testisa kod muškarca u dobi iznad 50 godina	30%
Gubitak penisa i oba testisa (demasculatio totalis)	100%
Stanje nakon vulvektomije	70%
Gubitak oba jajnika kod žena u dobi iznad 50 godina	30%
Gubitak oba jajnika kod žena u dobi do 50 godina	50%
Gubitak materice kod žena u dobi iznad 50 godina	30%
Gubitak materice kod žena u dobi do 50 godina	50%
Najteži oblici zatajivanja bubrega koji zahtijevaju trajnu hemodijalizu	100%
Potpuna i stalna inkontinencija urina i/ili trajna cistostomija	70%
Transplantacija bubrega	100%

IV BOLESTI I OŠTEĆENJA GASTROINTESTINALNOG SISTEMA

Nemogućnost otvaranja usta (razmak između gornjih i donjih zuba do 1,5 cm	50%
---	-----

zbog čega se je potrebno hraniti tečnom hranom)	
Poremećaji na vilici, jeziku, nepcima, farinksu i larinksu (defekti, gubitci ili funkcionalne smetnje) - s poremećenim govorom	40%
Poremećaji na vilici, jeziku, nepcima, farinksu i larinksu (defekti, gubitci ili funkcionalne smetnje) - s gubitkom govora	70%
Poremećaji na vilici, jeziku, nepcima, farinksu i larinksu (defekti, gubitci ili funkcionalne smetnje) - s otežanim hranjenjem	40-50%
Poremećaji na vilici, jeziku, nepcima, farinksu i larinksu (defekti, gubitci ili funkcionalne smetnje) - s otežanim hranjenjem i poremećenim govorom	50-60%
Poremećaji na vilici, jeziku, nepcima, farinksu i larinksu (defekti, gubitci ili funkcionalne smetnje) - s otežanim hranjenjem i gubitkom govora	80%
Kserostomija (atrofija obadvije pljuvačne žlijezde)	40%
Suženje jednjaka uz potrebu stalnog bužiranja	70%
Veća inoperabilna kila koja uzrokuje funkcionalnu onesposobljenost osobe	40%
Smetnje zbog stenoznih promjena na pilorusu ili bilo kojem dijelu digestivnog trakta s funkcionalnim smetnjama (gubitak na težini veći od 20% standardne težine)	60%
Trajne analne i perianalne fistule koje se hirurški ne mogu otkloniti	40%
Trajne sterkorodne fistule, uske, defekacija normalna	40%
Trajne sterkorodne fistule, široke, niske	50%
Trajne fistule široke, visoko na tankom crijevu, s teškim pojavama denutricije	100%
Trajno oštećenje funkcije jetre, kompenzovano	50%
Trajno oštećenje funkcije jetre, dekompenzovano	80%
Stanja nakon resekcije jetre, bez funkcionalnih ispada	30%
Stanja nakon resekcije jetre, s funkcionalnim oštećenjem kompenzovano	50%
Stanja nakon resekcije jetre, s funkcionalnim oštećenjem dekompenzovano	80%
Hronični pankreatitis, lakši oblici (dobro opšte stanje uz patološke lab.nalaze)	40%
Hronični pankreatitis, teški oblici (poremećeno opšte stanje, pseudociste, patološki lab.nalazi)	80%
Postoperativni malapsorpcijski sindrom lakši oblik do 20% gubitka težine od standardne	60%
Postoperativni malapsorpcijski sindrom teški oblik više od 20% gubitka težine od standardne	80%
Stanje nakon resekcije želuca sa poremećajem funkcije, zavisno od funkcionalnih smetnji	60%
Stanje nakon totalne gastrektomije	80%
Trajna gastrostomija bez poremećaja opšteg stanja	80%
Trajna gastrostomija s poremećajem opšteg stanja	100%
Stalni anus praeter naturalis	80%
Stanje nakon plastične operacije jednjaka uz normalnu funkciju i uhranjenost	50%
Stanje nakon plastične operacije jednjaka bez normalne funkcije i s gubitkom težine do 20% standardne	70%
Stanje nakon plastične operacije jednjaka bez normalne funkcije i s gubitkom težine većim od 20% standardne	80%
Inkontinencija stolice	80%

Suženje analnog sfinktera djelimično	60%
Transplantacija jetre	100%
Crohnova bolest i ulcerozni kolitis (prema funkcionalnim smetnjama i opštem stanju)	40% - 80%
Teški oblici preosjetljivosti na hranu	80%
Crijevna malapsorpcija (celijakija)	40% - 60%
Transplantacija crijeva	100%
Transplantacija gušterače	100%
V BOLESTI I OŠTEĆENJA SRCA I KRVNIH SUDOVA	
<i>Napomena: Oštećenje funkcije srca nezavisno od uzroka (trauma, bolest ili operacija), kao trajno stanje koje se adekvatnim načinom liječenja ne može popraviti standardno se stepenuje prema NYHA KLASIFIKACIJI</i>	
NYHA I (asimptomatska disfunkcija LV)	50%
NYHA II	60%
NYHA III	80%
NYHA IV	100%
Koronarna bolest srca s preboljelim akutnim infarktom miokarda bez intervencijskih zahvata ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	40%
Ugradnja stentova (nezavisno od broja) ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	40%
Ugradnja premosnica (nezavisno od broja) Ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	60%
Operativna zamjena jedne valvule Ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	30%
Operativna zamjena dvije ili više valvula Ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	80%
Stanje nakon transplantacije srca ili srca i pluća	100%
Bolesti srčanih zalistaka (nezavisno od etiologije) bez znatnijeg povećanja srca, ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca.	30%
Arterio-venska fistula (isključeno kod dijaliziranih pacijenata)	< 30%
Aneurizma aorte veća od 4 cm	50%
Aneurizma važnih i teže pristupačnih arterija za hirurški zahvat	60%
Aneurizma arterije karotis interne ili komunis	50%
Aneurizma art. aksilaris ili art. Brahialis	50 %
Aneurizme manjih arterija šake ili stopala, jedne arterije podlaktice ili potkoljenice i dr.	< 30%
Aneurizma obje arterije šake i stopala	30%
Aneurizme obje arterije podlaktice ili podkoljenice	30%
Aneurizme art. femoralis ili art. Popliteae	40%
Hronična venska insuficijencija s težim trofičkim promjenama (ulcus cruris, edemi i dr.)	40%
Arterijska insuficijencija donjih ekstremiteta, prema Fontainu	30%
Stenoza važnih arterija više od 70%	50%
Hronični limfedem s elefantijazom noge ili ruke	40%
Zbrinute povrede velikih vena ekstremiteta s edemom	30%

Povrede arterija, zbrinute operacijskim zahvatom, s posljedičnim funkcionalnim ispadima arterije karotis interne	40%
Posttraumatska penetrirajuća povreda srca bez komplikacija Ili klasifikacija prema funkcionalnom oštećenju srca	60%
Povrede arterija zbrinute operacijskim zahvatom s posljedičnom stenozom	40%
VI OSTALA OŠTEĆENJA UNUTRAŠNJIH ORGANA I TROVANJA	
Cistična fibroza <u>Napomena:</u> Obavezno vidjeti tačku 10. u Napomenama uz listu za način povećanja procenta oštećenja kod osoba s CF u skladu s propratnim oštećenjima	40% - 100%
Diabetes melitus u dječjoj dobi	70%
Amiloidozno oštećenje unutrašnjih organa ili kaheksije lakog stepena	60%
Amiloidozno oštećenje unutrašnjih organa ili kaheksije srednjeg stepena	80%
Amiloidozno oštećenje unutrašnjih organa ili kaheksije teškog stepena	100%
Stanja prouzrokovana atireoidizmom ili hipotireoidizmom (kongenitalna ili stečena)	30% - 50%
Ostale naslijeđene ili stečene metaboličke ili gastrointestinalne bolesti zavisno od stepena oštećenja	30% -100%
VII OŠTEĆENJA LICA I KOŽE	
Unakaženost lica	30% - 50%
Gubitak više od 50% kosmatog dijela vlasišta	40%
Ožiljno-deformišuća oštećenja kože praćena funkcionalnim smetnjama	
Lakog stepena	30%
Srednjeg stepena	40%
Težeg stepena	60%
<i>Napomena: Izuzimaju se male nagrđenosti estetskog izgleda.</i>	

E. OŠTEĆENJA ČULNIH ORGANA

I OŠTEĆENJA SLUHA I GOVORA

1.1.OŠTEĆENJE SLUHA

Kompenzovana pareza vestibularnog aparata, jednog uha	<30%
Nekompenzovana pareza vestibularnog aparata, jednog uha	30%
Nekompenzovana paraliza vestibularnog aparata, jednog uha	50%
Nekompenzovana paraliza vestibularnog aparata, oba uha	80%
Potpuni gubitak sluha oba uha s poremećajem govora (Potpunim gubitkom sluha oba uha smatra se gubitak sluha veći od 93% po Fowleru)	100%
Obostrano teška naglupost – ukupni gubitak sluha od 90% do 93% po Fowleru s komunikacijskim teškoćama	90%
Obostrano teška naglupost - ukupni gubitak sluha od 70 do 90 % po Fowleru s komunikacijskim teškoćama	70%
Obostrano teška naglupost - ukupni gubitak sluha od 60 do 70 % po Fowleru s komunikacijskim teškoćama	60%
Obostrano teška naglupost - ukupni gubitak sluha od 50 do 60% po Fowleru s komunikacijskim teškoćama	40%
Potpuni gubitak jedne ušne školjke	30%
Potpuni gubitak obje ušne školjke ili većeg dijela	40%

1.2.OŠTEĆENJE GOVORA

1.2.1. AFAZIJA S ALEKSIJOM, AGRAFIJOM I AKALKULIJOM (različitih uzroka: moždani udar, tumori mozga, infekcije)

Anomija, Transkortikalna motorička afazija	50%
Konduktivna afazija	60%
Brocaina afazija	70%
Wernickeova afazija, Transkortikalna senzorna afazija	80%
Globalna afazija	100%

1.2.2. POREMEĆAJI KOMUNIKACIJE KOD TRAUMATSKIH OŠTEĆENJA

Poremećaji komunikacij uzrokovani blagim traumatskim povredama mozga	50%
Poremećaji komunikacije uzrokovani umjerenim povredama mozga	60%
Poremećaji komunikacije uzrokovani teškim povredama mozga	70%
Poremećaji komunikacije uzrokovani traumatskom povredom mozga sa dizatrijom, apraksijom, disfagijom	80%
Poremećaji komunikacije osoba u vegetativnim stanjima	100%

1.2.3. POREMEĆAJI KOMUNIKACIJE KOD DESNOSTRANIH OŠTEĆENJA MOZGA sa:

Nelingvističkim poremećajima	40%
Ekstralingvističkim poremećajima	50%
Lingvističkim poremećajima sa teškoćama semantičke obrade, pronalaženja riječi i verbalne tečnosti	60%
Lingvističkim poremećajima sa teškoćama auditivnog jezičnog razumijevanja, uz pragmatične teškoće	70%
Lingvističkim poremećajima sa teškoćama pitanja i pisanja, zanemarivanje lijeve strane, poremećajima diskursa	80%

1.2.4. NEURODEGENERATIVNI JEZIČKO-GOVORNI POREMEĆAJI (kod demencija)

različitih vrsta)	
<i>1.2.4.1. Kod subkortikalnih demencija</i>	
Uzrokovanih Huntingtonovom bolešću	40%
Uzrokovanih Parkinsonovom bolešću	50%
<i>1.2.4.2. Kod kortikalnih demencija</i>	
Uzrokovanih Pickovom bolešću	60%
Uzrokovanih Alzheimerovom bolešću	70%
<i>1.2.4.3. Kod miješanih demencija</i>	80%
II OŠTEĆENJE VIDA	
Potpuna paraliza sva tri živca pokretača oka na oba oka, s obostranom kompletnom ptozom kapka	100%
Paraliza sva tri živca pokretača oka na oba oka, s obostranom djelimičnom ptozom kapka	80%
Potpuna ili djelimična slabost ili lezija bulbomotora (područje inervacije n. oculomotoriusa, n. trochlearisa i n. abducensa s diplopijama koje su objektivno dokazane) - jednostrana	30%
Potpuna ili djelimična slabost ili lezija bulbomotora (područje inervacije n. oculomotoriusa, n. trochlearisa i n. abducensa s diplopijama koje su objektivno dokazane) - obostrana	40%
Ptoza oba očna kapka koja se hirurški nije mogla korigovati ako je veći dio zjenice pokriven	30%
Ptoza oba očna kapka koja se hirurški nije mogla korigovati ako su zjenice potpuno pokrivene	50%
Jednostrana ptoza koja se ne može hirurški korigovati, ako je pokrivena zjenica	30%
Pareza sva tri živca pokretača oka	40%
Paraliza okulomotoriusa	40%
Pareza okulomotoriusa	<30%
Paraliza abducensa ili trochlearisa	30%
Potpuna atrofija vidnoga živca jednog oka	30%
Koncentrično suženje vidnog polja oba oka organskog karaktera 30°-21°	50%
Koncentrično suženje vidnog polja oba oka organskog karaktera 20°-11°	60%
Koncentrično suženje vidnog polja oba oka organskog karaktera 10° i ispod 10°	90%
Homonomne hemianopsije (osim kvadrantnih, binazalnih i gornjih horizontalnih)	50%
Donje horizontalne hemianopsije (osim kvadrantnih, binazalnih i gornjih horizon)	50%
Bitemporalna hemianopsija, kvadrantne, binazalne i gornje horizontalne	30%
Gubitak oba oka, potpuni gubitak vida oba oka ili vrlo veliko smanjenje vida (manje od 0.05)	100%
Gubitak jednog oka ili vida jednog oka uz smanjenu oštrinu vida drugog oka 0,5 ili manje	50%-90%
Gubitak jednog oka ili vida jednog oka, ako je oštrina vida drugog oka veća od 0,5	40%
Oštrina vida boljeg oka 0,4 ili manje prema ukupnom smanjenju vida	40%-90%
Stalno suženje kao posljedica povrede suznoga kanala na oba oka	30%
Transplantacija rožnjače	50%

Napomena:

Za određivanje procenta oštećenja kod oštećenja vida koristiti Tablicu broj 6. u okviru Napomena uz Listu.

III GLUVOSLJEPOĆA

Gluvosljepoća (Vidna oštrina boljeg oka sa najboljom mogućom korekcijom 0,4 ili manje ili koncentrično suženje vidnog polja na 30 stepeni ili manje ili izuzetno kod osoba koje imaju ostatak vida i preko 0,4 u slučaju da priroda oštećenja vida vodi daljem negativnom progrediranju te ne postoji mogućnost optičke korekcije vida, te gubitak sluha po Fowleru veći od 70%).	100%
Slabovidna i nagluva osoba sa zbirnim oštećenjem vida i oštećenjem sluha 80%, procenat se uvećava za 20%	100%
<u>Napomena: Pogledati tačku 5. u Napomenama uz listu</u>	

F. HROMOZOMSKE ABERACIJE, UROĐENE MALFORMACIJE I RIJETKE BOLESTI

Hromozomske aberacije, urođene malformacije i rijetke bolesti kao na primjer:	
Sy Down	60%-100%
Sy Turner	60%-100%
Sy Prader Willy	60%-100%
Sy Angelman	60%-100%
Sy Dandy-Walker	60%-100%
Sy Charge	60%-100%
Sy Cornelia de Lange	60%-100%
Sy EllisVan Creveld	60%-100%
Sindrom fragilnog X	60%-100%
Sy Joubert	60%-100%
Sy Smith-Magenis	60%-100%
Sy Apert	60%-100%
Sy DiGeorge	60%-100%
Sy Menkes	60%-100%
Mb Gaucher	60%-100%
Sy Aicardi	60%-100%
Hereditarni angioedem	60%-100%
Osteohondrodisplazije (ahondroplazije, osteogenesis imperfecta, spondilarne, dijafizne, metafizne, epifizne)	60%-100%
Epidermiolisis bullosa	60%-100%
Sy Morquio	60%-100%
Sy Luis-Sumner	60%-100%
Mb Moyamoya	60%-100%
Spina bifida	60%-100%
Ostale hromozomske aberacije i urođene malformacije	60%-100%
Ostale rijetke bolesti koje nisu navedene	60%-100%
Poremećaji metabolizma koji rezultiraju oštećenjima koja su dio ove liste	Procenat odrediti u skladu sa vodećim oštećenjem koje je

	dio ove liste
Urođeni redukcijски deformiteti ruke i noge	Procenite odrediti u skladu sa stečenim gubicima gornjih i donjih ekstremiteta ove liste
Hemofilija – blaga 6-40% faktora (krvarenja nakon većih operacija ili trauma)	50%
Hemofilija - umjerena 1-5% faktora (krvarenja nakon lakših trauma)	60%
Hemofilija - teška 1% faktora (česta spontana krvarenja	70%

G. NEOPLAZME

Mijeloproliferativne neoplazme (Osteomijeloskleroza, policitemija vera, esencijalna trombocitoza)	60%-100%
Maligne neoplazme, koje nisu obuhvaćene drugim poglavljima u zavisnosti od toga da li recidiviraju i/ili imaju metastaze	40%-100%
Maligne neoplazme - inoperabilne, sa udaljenim metastazama i/ili terminalne faze	100%
Zloćudne neoplazme limfnog i hematopoeznog tkiva dječije dobi <i><u>Napomena:</u> Ukoliko bi došlo do potpunog izliječenja prestaje potreba za procjenom oštećenja, te je potrebno uraditi kontrolni pregled</i>	100%

NAPOMENE UZ LISTU OŠTEĆENJA ORGANIZMA

1. Način određivanja ukupnog procenta oštećenja organizma

Ukupan procenat oštećenja organizma utvrđuje se prema najvećem utvrđenom procentu oštećenja organizma.

Izuzetno, ako postoje dva ili više oštećenja organizma predviđenih u Listi oštećenja organizma od najmanje 50%, ukupan procenat oštećenja organizma se određuje uvećanjem najvećeg procenta oštećenja za 10% za svako dodatno oštećenje organizma koje iznosi 50% ili više. Ukupan procenat oštećenja organizma ne može biti veći do 100%.

Ako su procenti utvrđenog oštećenja organizma manji od 50%, kao ukupni procenat oštećenja organizma uzima se najveći utvrđeni procenat.

Procenat tjelesnog oštećenja parnih organa može se povećati za 10%, ako Listom nije predviđen drugi način.

2. Način vještačenja entiteta koji nijesu obuhvaćeni ovom listom

Sve dijagnostičke entitete koji nijesu obuhvaćeni ovom listom potrebno je vještačiti prema analognom oštećenju s liste ili prema komorbidetnim dijagnozama koje su dio ove liste.

3. Uvećanje procenta oštećenja kod tuberkuloze kičmenog stuba

Tuberkuloza kičmenog stuba (spondilitis, spondilodiscitis) povećava procenat oštećenja za 10%.

4. Postupak kod ankilozantnog spondilitisa, atlantoaksijalne dislokacije kao komplikacije reumatoidnog artritisa te degenerativne promjene intervertebralnog diska

4.1. Algoritam postupka za ankilozantni spondilitis

Ko dijagnostifikuje navedeni entitet:

- a) Ljekar(specijalnost): specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije ili subspecijalista reumatologije
- b) Procjena se sprovodi na osnovu slijedećih parametara:

b1) Fizijatrijsko-reumatološki status koji uključuje:

- ⇒ procjenu pokretljivosti grudnog koša – tzv. respiratorni indeks ili indeks disanja
- ⇒ procjenu pokretljivosti slabinskog dijela kičmenog stuba – modifikovana Schoberova mjera
- ⇒ procjenu pokretljivosti grudnog dijela kičmenog stuba – indeks sagitalne pokretljivosti (razlika inklinacije i reklinacije)
 - ⇒ procjena pokretljivosti vratnog dijela kičmenog stuba – udaljenost mentum-iugulum, laterofleksija (udaljenost tragus-akromion), rotacije (udaljenost mentum-akromion)
 - ⇒ procjena držanja – udaljenost occiput-zid

b2) Algoritam radiološke obrade (indikovan na osnovu kliničkog pregleda)

- ⇒ CT SI zglobova ili rtg karlice/rtg sakroilijakalnih zglobova po Barsonyu
- ⇒ anteroposteriorni i laterolateralni snimak određenog dijela kičmenog stuba (cervikalni, torakalni i/ili lumbalni)

b3) Mjere koje trebaju postojati da se utvrdi stepen oštećenja uslijed ankilozantnog spondilitisa

- ⇒ lumbalni kičmeni stub: modificirana Schoberova mjera < 1 cm
- ⇒ torakalni kičmeni stub: ID < 1 cm, indeks sagitalne gibljivosti < 1 cm
- ⇒ cervikalni kičmeni stub: udaljenost occiput-zid > 10 cm, blokirana fleksija/ektenzija, rotacija i/ili laterofleksija vratnog dijela kičmenog stuba

Potrebno je priložiti podatke o liječenju i sprovedenoj fizikalnoj terapiji.

4.2. Algoritam postupka za atlantoaksijalnu dislokaciju kao komplikaciju reumatoidnog artritisa

a) Ko dijagnostifikuje navedeni entitet:

Ljekar (specijalnost):

- ⇒ specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije ili subspecijalista reumatologije
- ⇒ specijalista neurologije
- ⇒ specijalista radiologije

b) Procjena se sprovodi na osnovu sljedećih parametara:

b1) Fizijatrijsko-reumatološki status koji uključuje:

- ⇒ procjena pokretljivosti vratnog kičmenog stuba – udaljenost mentum-iugulum, laterofleksija (udaljenost tragus-akromion), rotacije (udaljenost mentum-akromion)

b2) Algoritam radiološke obrade (indikovan na osnovu kliničkog pregleda)

- ⇒ anteroposteriorni i laterolateralni snimak vratnog kičmenog stuba
- ⇒ snimak atlantoaksijalnog zgloba u maksimalnoj inklinaciji
 - ⇒ CT ili MRI atlantoaksijalnog slika zbog boljeg prikaza odnosa koštanih i neuralnih struktura te znakova kompresije medule spinalis.

Potrebno je priložiti podatke o liječenju i sprovedenoj fizikalnoj terapiji.

4.3. Algoritam postupka za degenerativne promjene intervertebralnog diska

a) Ko dijagnostifikuje navedeni entitet:

Ljekar (specijalnost):

- ⇒ specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i/ili specijalista neurolog

b) Procjena se sprovodi na osnovu sljedećih parametara:

b1) Klinički status:

- ⇒ fizijatrijsko-neurološki status

b2) Algoritam radiološke obrade (indikovan na osnovu kliničkog pregleda)

- ⇒ konvencionalni rentgenogrami – AP i LL snimak kičmenog stuba
- ⇒ kompjuterizovana tomografija (CT) i/ili magnetna rezonanca (MR)

U slučajevima radikulopatije/medulopatije:

- ⇒ magnetna rezonanca (MR)

- ⇒ CT diskografija – ako MR nema prikazane patologije, nema indikacije za invazivnu metodu!

b3) Neurofiziološko ispitivanje

- EMG i/ili EMNG

Potrebno je priložiti podatke o liječenju i sprovedenoj fizikalnoj terapiji.

5. Definicije koje je potrebno koristiti kod ocjenjivanja gluvosljepoće

Kod ocjenjivanja gluvosljepoće potrebno je koristiti međunarodnu definiciju gluvosljepoće koja kaže da su gluvosljepe osobe:

Težina I prema listi

nagluvost i slabovidost

- ⇒ nagluvost uključuje umjereno i teže oštećenje sluha od 40 do 80 dB na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz)
- ⇒ slabovidnošću se smatra kada oština vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju iznosi od 0.1 do 0.4 ili postoji koncentrično suženje vidnog polja od 30 stepeni i manje ili sa izuzetkom kod osoba koje imaju ostatak vida i preko 0.4 u slučaju, ako priroda njihovog oštećenja vida vodi ka daljoj negativnoj progresiji pa ne postoji mogućnost optičke korekcije vida

Težina II prema listi

sljepoća i nagluvost

- ⇒ sljepoćom se smatra kada je na boljem oku uz najbolju moguću korekciju oština vida 0.05 i manje ili ostatak centralnog vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju 0.25 uz suženje vidnog polja na 20 stepeni ili manje
- ⇒ nagluvost uključuje umjereno i teže oštećenje sluha od 36 do 80 dB na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz)

Težina III prema listi

gluvoća i slabovidost

- ⇒ gluvoćom smatra se gubitak sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz) veći od 93 Db
- ⇒ slabovidnošću se smatra kada oština vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju iznosi od 0.1 do 0.4 ili postoji koncentrično suženje vidnog polja od 30 stepeni i manje ili sa izuzetkom kod osoba koje imaju ostatak vida i preko 0.4 u slučaju, ako priroda njihovog oštećenja vida vodi ka daljem negativnom progrediranju pa ne postoji mogućnost optičke korekcije vida

Težina IV prema listi

praktična gluvosljepoća

- ⇒ gluvoćom smatra se gubitak sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz) veći od 93 Db
- ⇒ sljepoćom se smatra kada je na boljem oku uz najbolju moguću korekciju oština vida 0.05 i manje ili ostatak centralnog vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju 0.25 uz suženje vidnog polja na 20 stepeni ili manje

6. Tablica za određivanje procenta oštećenja kod oštećenja vida

SLABIJE OKO									
OŠTRI NA		0.5	0.4	0.3	0.2	0.1	0.05	0.00	

VIDA									
B O LJ E O K O	OO U %								
	0.8-1.0	0	0	0	0	0	30	40	
	0.6-0.7	0	0	0	0	0	30	40	
	0.5	0	0	0	30	30	40	50	
	0.4		0	30	40	40	50	60	
	0.3			30	40	50	60	70	
	0.2				50	60	70	80	
	0.1					80	80	90	
	0.05						100	100	

7. Tablica određivanja respiratorne funkcije

Pod oštećenjem respiratorne funkcije, prema ovoj Listi, podrazumijeva se trajno smanjenje respiratorne funkcije mjereno bilo kojim od sljedećih parametara:

Parametar	Normalna funkcija	Lako oštećenje	Srednje oštećenje	Teško oštećenje
FVC	>80%	60-80%	40-59%	<40%
FEV 1	>80%	60-80%	40-59%	<40%
FEV 1/FVC	>80%	60-80%	40-59%	<40%

Kao trajno oštećenje kod oboljelih od pneumokonioza smatraju se restriktivne smetnje ventilacije tj. sniženje FVC. Kod oboljelih od bronhijalne astme kao trajno oštećenje smatraju se opstruktivne smetnje ventilacije tj. sniženje vrijednosti FEV1 i/ili FEV1/FVC.

Zbog varijabilnosti rezultata u opštoj populaciji normalnim se vrijednostima smatraju vrijednosti FVC, FEV1 i FEV1/FVC 80% srednje prosječne vrijednosti. Kao norme za upoređivanje koriste se norme CECA II. Potrebno je priložiti i plansku analizu i nalaz pulmologa.

8. Algoritam postupka za dijagnozu neuromuskularnih bolesti

- ⇒ Neurološki pregled s iscrpnom anamnezom
- ⇒ Određivanje CK
- ⇒ EMNG
- ⇒ MR mozga ili kičmenog stuba te po potrebi pojedine mišićne grupe
- ⇒ genetska obrada po potrebi i u okviru mogućnosti
- ⇒ po potrebi obrada cerebrospinalnog likvora
- ⇒ bazična laboratorijska obrada
- ⇒ imunološka obrada, određivanje pojedinih antitijela

9. Izračunavanje klirensa kreatinina

Prema novom SI sastavu, kreatinin klirens obračunava se u ml/s umjesto ml/min, a preračunava se na ovaj način:

SI	Faktor SI	Konvencionalno
Kreatinin klirens	1,3-2,3 ml/s 60	80-140 ml/min

10. Postupak za određivanje procenta oštećenja kod cistične fibroze

Cistična fibroza je multisistemska bolest za koju se procenat oštećenja određuje sabiranjem početnog procenta oštećenja (40%) i dolje navedenih procenata proizašlih iz komplikacija bolesti. Ukupni zbir procenata pri tom ne može biti veći od 100.

Ukoliko kod osobe s cističnom fibrozom postoji oštećenje ili razvoj:

A) RESPIRATORNOG SISTEMA

- ⇒ plućne funkcije lakog stepena (oštećenja plućne funkcije od 80-60%p.v.) potrebno je gore navedeni procenat uvećati za 20%;
- ⇒ plućne funkcije srednjeg stepena (oštećenja plućne funkcije od 60-50%p.v.) potrebno je gore navedeni procenat uvećati za 30%;
- ⇒ plućne funkcije teškog stepena (oštećenja plućne funkcije od <40% p.v.) potrebno je gore navedeni procenat uvećati za 40%;

Promjene nalaza rtg ili CT pluća:

- a) hiperinflacija s perifibroznim promjenama uvećati za 10%
- b) hiperinflacija, perifibrozne promjene + bronhiektazije uvećati za 20%
- c) sve navedeno + pneumotoraksom ili ABPA ili Tbc uvećati za 40%

B) EGZOKRINA FUNKCIJA PANKREASA

- ⇒ potrebno je, bez obzira na stepen uhranjenosti dodati 10% oštećenja

UHRANJENOST:

težina izražena u percentilima (težina za dob za manju djecu <2 god. ili percentila BMI)

između 25 - 10 percentila 10%

između 10 - 5 percentila 20%

ispod 5 percentila 30%

PREHRANA SONDOM: dodati 10 %

C) ENDOKRINOLOŠKE BOLESTI PANKREASA: razvoja dijabetesa (CFRD)

- ⇒ potrebno je dodati 40% oštećenja

D) JETRA I RAZVOJ CIROZE:

UZV nalaz- Williamsov indeks:

- ⇒ 4 - 5 potrebno je dodati 10%

- ⇒ 6 - 7 potrebno je dodati 20%

- ⇒ 8 potrebno je dodati 40% (=ciroza životno ugrožavajuće stanje)

Osim bodovanja po UZV potrebna je:

LABORATORIJSKA I KLINIČKA procjena:

⇒ za lab. nalaz jetrine enzime 2x više od normale + 10%

⇒ za klinički nalaz ciroze (npr. ektazije, hipersplenizam, port.hipeert.) + 40% (ako je UZV nalaz Willsonovog indeksa manji od 8)

E) ORL: U slučaju nazalnih polipa potrebno je gore navedeni početni postotak uvećati za 5%.

11. Algoritam za određivanje EDSS skora koji se koristi za određivanje procenta oštećenja kod osoba s multiplom sklerozom

Skor	Nalaz
0.0	Neurološki pregled normalan - uredan neurološki status (svi stepeni u FS-u 0)
1.0	Bez oštećenja, minimalni znakovi u jednom FS-u (npr. stepen 1)
2.0	Minimalno oštećenje u jednom FS-u (jedan FS stepen 2; ostali 0 ili 1)
3.0	Umjereno oštećenje u jednom FS-u (jedan FS stepen 3; ostali 0 ili 1) ili srednje oštećenje u tri ili četiri FS-a (tri ili četiri FS-a stepen 2; ostali 0 ili 2), ali potpuno pokretan
4.0	Potpuno pokretan bez pomoći; samostalan; na nogama otprilike 12 h dnevno. Uprkos relativno ozbiljnom oštećenju jednog FS-a stepen 4 (ostali 0 ili 1); ili kombinacija nižih stepena koji zajedno prelaze granice prethodnih stepena; može hodati 500 m bez pomoći ili odmora
5.0	Pokretan bez pomoći ili odmora 200 m; oštećenje dovoljno ozbiljno da umanju punu dnevnu aktivnost (cjelodnevni rad bez posebne pripreme); uobičajeni FS ekvivalent je jedan FS stepen 5 (ostali 0 ili 1); ili kombinacija nižih stepena koji obično prelaze specifikaciju za stepen 4.0
6.0	Povremena ili jednostrana stalna pomoć (štap, štaka ili oslonac) potrebna je da bi se hodalo 100 m sa ili bez odmora; uobičajeni FS ekvivalent je kombinacija više od dva FS-a stepen 3+
7.0	Ne može hodati dalje od 5 m čak i uz pomoć; u osnovi neophodno korišćenje kolica; vozi se sam u standardnim kolicima i prebacuje se sam; u kolicima oko 12 h dnevno; uobičajen FS ekvivalent je kombinacija više od jednog FS-a stepena 4+; vrlo rijetko piramidalni stepen 5
8.0	U osnovi ograničen na korišćenje kreveta ili stolice ili motorizovanih kolica, ali može biti izvan kreveta veći dio dana; sačuvan veći dio funkcija za brigu o sebi; uglavnom se koristi rukama; uobičajeni FS ekvivalenti kombinacije su uglavnom stepena 4+ u nekoliko sastava
9.0	Osoba nepokretna i uz pomoć ortopedskih pomagala; može komunicirati i jesti; uobičajeni FS ekvivalenti su kombinacije većinom stepena 4+
10.0	Smrt zbog komplikacija MS-a

Neurološki ispadi u određenim funkcionalnim sistemima

FUNKCIONALNI SISTEM	NEUROLOŠKI ISPADI
PIRAMIDNI SISTEM	Pareze, paralize (prema jačini ispada od 0-6)
CEREBELARNI SISTEM	Ataksija, intencijski tremor (od 0-6)
MOŽDANO STABLO	Nistagmus, dizartriya, poteškoće gutanja (od 0-6)

SENZORNI SISTEM	Smanjen osjećaj, parestezije, disestezije (od 0-7)
STOLICA I MOKRENJE	Urgentna inkontinencija, retencija (od 0-7)
VID	Vidna oštrina, skotomi (od 0-7)

12. Kod djece sa razvojnim teškoćama potrebno je sprovesti vještačenje obima potrebne podrške dok se % oštećenja utvrđuje tek ukoliko postoji neki od entiteta sa ove Liste.

13. Posljedice intoksikacija, djelovanja bojnih otrova, radijacija, vještačiti u skladu s Listom oštećenja

LISTA FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI

I. FIZIČKA OŠTEĆENJA

1.1. FIZIČKO OŠTEĆENJE – ODRASLI

Posljedice oštećenja CNS-a, nasljedni, kongenitalni, stečeni neurološki poremećaji, kretanje, funkcija ruku i šaka, funkcija kičme.

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Postoje teškoće u kretanju i/ili potreba korištenja ortopedskih pomagala (štap, štaka, ortoza) i/ili smanjena funkcija gornjih ekstremiteta (oslabljena gruba motorna snaga i oštećena motorika ruku). Moguće samostalno oblačenje i svlačenje; hranjenje i održavanje lične higijene.	Samostalno pokretanje/a uz pomoć ortopedskog pomagala, štake, hodalice, ortoze zbog slabosti, otežane pokretljivosti ili gubitka donjih ekstremiteta. Pokretanje/a uz stalnu upotrebu ortopedskih pomagala i/ili proteze, odnosno invalidskih kolica na većoj udaljenosti. Smanjena funkcija gornjih ekstremiteta (umjerena slabost dominantne ruke, ili blaža slabost obje ruke), uz smanjenu pokretljivost ili urođeni ili stečeni gubitak dijela bilo kojeg gornjeg ekstremiteta. Potrebna povremena pomoć prilikom obavljanja svakodnevnih životnih aktivnosti.	Zbog slabosti, otežane pokretljivosti ili gubitka donjih ekstremiteta, teže pokretanje/a uz pomoć druge osobe ili hodalice, ili uz svakodnevnu upotrebu invalidskih kolica koja može samostalno pokretati. Smanjena funkcija gornjih ekstremiteta (teža slabost dominantne ruke ili umjerena slabost obje ruke), uz značajnije smanjenu pokretljivost ruku, ili urođeni ili stečeni gubitak cijelog gornjeg ekstremiteta. Potrebna je pomoć pri transferu. Potrebna svakodnevna pomoć pri obavljanju životnih aktivnosti.	Samostalno nepokretanje/a, nemogućnost transfera; Nemogućnost samostalnog izvođenja bilo koje aktivnosti svakodnevnog života. Potpuno zavisen o drugoj osobi u održavanju lične higijene i obavljanju fizioloških potreba, te prilikom hranjenja, svlačenja i oblačenja.
Mjerne skale	⇒ Barthel indeks 91-99; ⇒ Funkcionalna skala nezavisnosti (FIM); ⇒ 6-minutni test hoda;	⇒ Barthel indeks 61-90; ⇒ Funkcionalna skala nezavisnosti (FIM); ⇒ Amputee Mobility Predictor; ⇒ 6-minutni test hoda;	⇒ Barthel indeks 36-60; ⇒ Funkcionalna skala nezavisnosti (FIM); ⇒ Amputee Mobility Predictor; ⇒ 6-minutni test hoda;	⇒ Barthel indeks 0- 35; ⇒ Funkcionalna skala nezavisnosti (FIM); ⇒ Amputee Mobility Predictor;
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste prema vrsti oštećenja koje se procjenjuje, kao na primjer: specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije, specijalista ortopedije, specijalista neurologije i drugi specijalisti koji prate lice tokom liječenja;			
Ostala dokumentacija¹	⇒ Izvještaj fizioterapeuta, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

¹ Lice nije u obavezi da posjeduje navedenu dokumentaciju, ali ukoliko je posjeduje ista će se uzeti u razmatranje prilikom vještačenja. Ova napomena važi za sve dolje navedene liste.

I. FIZIČKA OŠTEĆENJA

1.2. FIZIČKO OŠTEĆENJE – DJECA

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis za uzrast od 0-2 godina	Dijete postiže miljokaze psihomotornog razvoja sa kašnjenjem do 6 mjeseci u odnosu na tipičan razvoj psihomotorike.	Dijete postiže miljokaze psihomotornog razvoja sa kašnjenjem većim od 6 mjeseci, a manjim od godinu dana u odnosu na tipičan rani razvoj djeteta.	Dijete postiže miljokaze razvoja sa kašnjenjem od godinu dana ili više u odnosu na tipičan rani razvoj djeteta.	Dijete postiže nivo psihomotornog razvoja od 0-6 mjeseci, a kalendarski je starije od 18 mjeseci i ima komorbiditete.
Opis za uzrast od 3-6 godina	Dijete se kreće izvan stana bez pomagala, ili sa minimalnom upotrebom pomagala (ortopedske cipele ili ortoze, nespretno je i brže se umara). Dijete se nespretno služi objema rukama ili spretno hvata jednom, a otežano drugom.	Dijete se po stanu kreće samostalno, a izvan stana samo uz upotrebu pomagala (hodalice, kolica), i/ili dijete otežano hvata i jednom i drugom rukom.	Dijete se i po stanu kreće isključivo uz pomoć druge osobe, i/ili uz upotrebu pomagala (kolica). Dijete hvata isključivo ako ima asistenciju druge osobe.	Dijete se kreće pomoću kolica koja pokreće drugo lice. Dijete ne hvata uopšte.
Opis za uzrast od 7-18 godina	Postoje urođene ili stečene teškoće u kretanju i/ili potreba korišćenja ortopedskih pomagala (štap, štaka, hodalice, ortoza), i/ili smanjena funkcija gornjih i donjih ekstremiteta.	Ukoliko postoji urođena ili stečena slabost/gubitak donjih ekstremiteta sa stalnom upotrebom ortopedskih pomagala, i/ili potrebom za upotrebom invalidskih kolica na većoj udaljenosti, i/ili smanjena funkcija/gubitak jedne ruke, ali samostalno obavlja većinu radnji svakodnevnog života uz kompenzaciju druge ruke.	Ako postoji urođena ili stečena smanjena funkcija/gubitak donjih ekstremiteta uz stalnu upotrebu invalidskih kolica, i/ili uz stalnu inkontinenciju, i/ili dokazani izostanak osjećaja dijelova tijela, i/ili je kod djeteta izrazito onemogućena funkcionalna upotreba gornjih ekstremiteta, ili nedostatak jedne ruke uz nemogućnost kompenzacije drugom rukom, te stoga ne može samostalno izvršiti neku od aktivnosti svakodnevnog života.	Ukoliko se zbog urođenog ili stečenog oštećenja ne može samostalno izvršiti niti jedna aktivnost svakodnevnog života (higijena, oblačenje, hranjenje, pijeće, evakuacija stolice i mokraće, iskašljavanje sekreta iz disajnih puteva). Nemogućnost samostalnog kretanja.
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste prema vrsti oštećenja koje se procjenjuje, na primjer: specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i/ili ortoped, i/ili dječji neurolog/neuropedijatar, i/ili dječji psihijatar i/ili specijalista pedijatrije, i dr.			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj fizioterapeuta, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

I. FIZIČKA OŠTEĆENJA

1.3. HRONIČNE BOLESTI KOD ODRASLIH

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Osobama kod kojih je postavljena dijagnoza hronične bolesti s komplikacijama na ciljnim organima zbog čega moraju uzimati stalnu terapiju i pridržavati se određenog higijensko-dijetetskog režima. Osoba, uz redovno liječenje i praćenje bolesti od strane nadležnih specijalista, može samostalno funkcionisati u svakodnevnom životu.	Osobama kod kojih je ustanovljena hronična bolest s komplikacijama na ciljnim organima i zahtijevaju stalnu terapiju. Osoba može samostalno funkcionisati u svakodnevnom aktivnostima, ali im je potrebna povremena pomoć druge osobe (2 do 3 puta nedjeljno za obavljanje aktivnosti izvan kuće).	Osobama kod kojih je ustanovljena hronična bolest sa komplikacijama na ciljnim organima koje zahtijevaju stalnu terapiju i svakodnevnu pomoć i njegu druge osobe najmanje 6 sati dnevno.	Osobama koje imaju hroničnu bolest sa uznapredovalim komplikacijama, i/ili koje zahtijevaju kompleksne oblike liječenja (npr. bolesti čije liječenje nužno zahtijeva transplantaciju organa, hemo ili supstitucionu terapiju, dijalizu, parenteralnu i enteralnu ishranu, aspiraciju usne šupljine i gornjih disajnih puteva, oksigenator, ugrađivanje stome, trahealne kanile, svakodnevnu mehaničku zaštitu kože i sl.), te su zavisne od pomoći i njege druge osobe, najmanje 12 sati dnevno. Osobe u terminalnoj fazi bolesti.
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijalista prema vrsti hronične bolesti.			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj fizioterapeuta, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

I. FIZIČKA OŠTEĆENJA

1.4. HRONIČNE BOLESTI KOD DJECE

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Kod djece s hroničnim bolestima, genetskim i rijetkim bolestima kod kojih je postavljena samo dijagnoza – a kod kojih još nije potrebna posebna ishrana, stalna terapija bilo kojeg oblika i pojačana njega druge osobe.	Kod djece s hroničnim bolestima, genetskim i rijetkim bolestima – kod kojih je potrebna posebna ishrana, i/ili stalna terapija bilo kog oblika i pojačana njega druge osobe.	Za djecu s težim hroničnim, genetskim i rijetkim bolestima kod kojih je potrebna stalna terapija, i/ili specijalna ishrana, i/ili terapijski zahvati, te potreba svakodnevnog pojačanog nadzora i njege druge osobe zbog sprovođenja terapijskih postupaka.	Za djecu sa uznapredovalim teškim hroničnim, genetskim i rijetkim bolestima i/ili stanjima sa komplikacijama, koje zahtijevaju specifičnu njegu i/ili stalni pojačani nadzor i njegu druge osobe, zbog čega su potpuno zavisne od pomoći i njege druge osobe.
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvješťaji ljekara specijalista prema vrsti hronične bolesti;			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvješťaj ljekara specijaliste fizikalne medicine i rehabilitacije/subspecijalista dječji fizijatar ili fizijatar sa dugogodišnjim iskustvom u liječenju djece, ortoped, dječji psihijatar i drugi specijalisti prema potrebi; ⇒ Izvješťaj fizioterapeuta, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija. ²			
<u>Napomene:</u>				
- Onkološki pacijenti - za djecu sa dijagnozom maligne bolesti, ukoliko nema komplikacija - odmah dodijeliti stepen 3.				

² Ostala relevantna dokumentacija može uključivati: mišljenje komisije za usmjeravanje djece u vaspitno obrazovni sistem, mišljenje tima Centra za rani razvoj i/ili resursnog i/ili dnevnog centra, i dr.

II. SENZORNA OŠTEĆENJA

2.1. OŠTEĆENJE GLASA, JEZIKA I GOVORA

**opis važi za djecu i odrasle*

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Govorna komunikacija u povoljnim komunikacionim uslovima	Moguća	Uglavnom razumljiva samo poznatim osobama	Moguća djelimično ili uz korišćenje pomagala za glas i govor	Ne može se ostvariti
Govor	Uglavnom razumljiv nepoznatim osobama	Uglavnom razumljiv samo poznatim osobama	Uglavnom nije razumljiv	Ne može se ostvariti
Jezička sposobnost i razumijevanje	Očuvana ili djelimično narušena	Narušena	Značajno narušena	Potpuno narušena
Oštećenje glasa	Blag	Umjeren	Težak	Potpun
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste neurologa.			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj logopeda sa opisom funkcionalnog statusa u komunikaciji;			
	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste ORL;			
	⇒ Izvještaj psihologa ukoliko se radi o djetetu zbog potrebe uvida u opšti intelektualni status;			

Napomene:

- *Oštećenje glasa, jezika i govora (OGJG) procjenjuje se prema etiologiji oštećenja.*
- *Kod afazija, disfazija i dizatrija OGJG procjenjuje se pod tjelesnim ili čulnim oštećenjem zavisno od mjesta moždane lezije.*
- *Kod smetnji iz spektra autizma, logoped procjenjuje jezik, govor i komunikaciju u okviru poglavlja „Smetnje iz spektra autizma“, a ne zasebno.*
- *Kod oštećenja sluha, logoped procjenjuje jezik i govor u okviru poglavlja „Oštećenjem sluha“, a ne zasebno.*

II. SENZORNA OŠTEĆENJA

2.2. OŠTEĆENJE SLUHA

**opis važi za djecu i odrasle*

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Oštećenje sluha	Nagluvost	Nagluvost ili gluvoća	Gluvoća	Gluvoća
Samostalno primanje informacija i komunikacija uz korišćenje pomagala	Moguće u većini svakodnevnih situacija	Moguće samo u ograničenom broju aktivnosti	Nije moguće	Moguće u većini svakodnevnih situacija
Znakovni jezik i ostali sistemi komunikacije	Nije potrebno	Potrebni za uključivanje u većinu svakodnevnih aktivnosti	Stalno potrebni u svakodnevnim aktivnostima (uključivanje u društvo, edukacija, razmjena informacija sa osobama koje čuju)	Lice ih ne koristi ili ih ne može koristiti, i/ili ima dodatne teškoće iz ovog propisa pa treba stalnu pomoć druge osobe za sve aktivnosti
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste ORL i/ili audiologa;			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj audiologa, logopeda, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

Napomena:

- Za djecu rođenu s umjerenim ili većim oštećenjem sluha, za djecu koja su umjereno ili veće oštećenje sluha stekla u prve tri godine života, kao i za djecu s blagim progresivnim oštećenjima sluha preporuka je da kreću od stepena 3, ako nemaju dodatne teškoće. Razlog je otežano učenje jezika i otežano slučajno učenje uslijed smanjenog pristupa govoru i okolnim zvukovima, što direktno utiče na kognitivni razvoj. Porodica i okolina zato stalno moraju posredovati u komunikaciji (bilo potpomaganjem primanja i učenja govornog jezika, bilo znakovnim jezikom), jer će u protivnom, uslijed teškoća u komunikaciji, biti ugrožen kognitivni razvoj djeteta.
- Djeca s urođenim ili rano stečenim oštećenjem sluha trebaju stalnu komunikacionu podršku, jer jezik uče strukturirano intenzivnom terapijom (ne slučajnim učenjem, kao djeca koja nemaju oštećenje sluha). Terapija je dugotrajna (višegodišnja) i vrlo zahtjevna za dijete, i ne može se odgovarajuće sprovesti bez velikog angažmana porodice, a sprovodi se s ciljem uključivanja u društvo i u redovne oblike edukacije. Bez intenzivne logopedске terapije ti se ciljevi neće ostvariti.
- Termin »podrška« obuhvata, ne samo znakovni jezik, već i sve oblike prilagođavanja sagovornika i prilagođavanja okolnih uslova djetetovim komunikacionim i obrazovnim potrebama.

II. SENZORNA OŠTEĆENJA

2.3. KOMBINOVANO OŠTEĆENJE SLUHA I VIDA (GLUVOSLJEPOĆA)

*opis važi za djecu i odrasle

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Samostalno kretanje osobe uz upotrebu pomagala (štap, naočare, slušni aparat)			Moguće samo u poznatim okruženjima	Nije moguće bez obzira na poznavanje okruženja
Komunikacijska podrška (asistent) u situacijama socijalizacije, edukacije i primanja informacija			Potrebna svakodnevno na svim novim mjestima	Neophodna u svim svakodnevnim situacijama
Opis oštećenja			Nagluvost i slabovidost	Praktična gluvosljepoća urođena ili stečena
				Gluvoća i slabovidost urođena ili stečena. Izuzetno i kod osoba koje imaju ostatak vida i preko 0.4 u slučaju ako priroda njihovog oštećenja vida vodi ka daljoj negativnoj progresiji pa ne postoji mogućnost optičke korekcije vida.
				Sljepoća i nagluvost urođena ili stečena
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste ORL i/ili audiologa i oftalmologa;			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj audiologa, logopeda, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

Napomena:

- Nagluvost: oštećenje sluha je umjereno i teže, od 40 do 80 dB na uhu s boljim ostacima sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz).
- Gluvoća: gubitak sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz) veći od 93 dB.
- Slabovidost: oštrina vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju iznosi od 0.4 do 0.1 ili postoji koncentrično suženje vidnog polja od 30 stepeni i manje.
- Sljepoća: na boljem oku uz najbolju moguću korekciju oštrina vida 0.05 i manje ili ostatak centralnog vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju 0.25 uz suženje vidnog polja na 20 stepeni ili manje.

II. SENZORNA OŠTEĆENJA

2.4. OŠTEĆENJE VIDA - DJECA

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Oštećenje vida (vidna oštrina boljeg oka sa najboljom mogućom korekcijom)	Blago oštećenje vida 0,63-0,32	Umjerena slabovidost 0,32-0,125	Visoka slabovidost 0,125-0,05	Praktično/legalno sljepilo 0,04-0,02 ili visoko (0,016 ili manje) ili potpuno sljepilo (sa ili bez osjećaja svijetla) ili postoji ostatak vida do 0.25 uz najbolju moguću korekciju uz suženje vidnog polja na 20 stepeni ili manje, te koncentrično suženje vidnog polja oba oka na 5-10 stepeni oko tačke fiksacije.
Kretanje i snalaženje - poznati prostor	Dobro se snalazi	Samostalno se kreće	Samostalno se kreće (zatvoreni i otvoreni prostor)	Samostalno se kreće (zatvoreni prostor) ili uz ručni durbin, eluminaciju za orijentaciju u zatvorenom prostoru, uz stručnu pomoć tiflologa, uz pomoć druge osobe
Kretanje i snalaženje - nepoznati makro prostor, promjena svjetlosnih uslova (oblačno, sumrak, blještavilo...) kao i sve ostale situacije	Dobro se snalazi	Povremeno treba pomoć	Treba pomoć. Ima značajnije smanjenu osjetljivost na kontraste i nema razvijenu stereopsiju.	Treba pomoć: - stručnjaka za orijentaciju u prostoru (tiflog ili peripatolog) - kretanje uz pomoć bijelog štapa ili psa vodiča - druge osobe.
Vizuelno funkcionisanje	Dobro - uspijeva kompenzovati poteškoće koje proizlaze iz oštećenja vida	Uz poteškoće - potrebna je stručna pomoć tifloga za savladavanje teškoća u vizuelnom funkcionisanju kroz učenje upotrebe vida.	Uz velike poteškoće. Treba stručnu pomoć tifloga u razvijanju vizuelnih sposobnosti i učenju upotrebe postojećeg ostatka vida. Pomoć dva medija obrazovanja (vizuelni ili taktilni)	Ne koristi vid kao izvor informacija.
Čitanje	Koristi standardno pismo (standardna crna štampa) N8, N10, bez upotrebe pomagala.	Koristi uvećanu ili standardnu crnu štampu bez ili sa upotrebom optičkih pomagala 2-4x uvećanje (prilagođavanje standardne štampe od 12 do	Za čitanje koristi optička ili elektronska uvećanja (uvećanje veće od 5x) ili čita uvećanu štampu na udaljenosti manjoj od 10 cm sa ili bez optičkog	Koristi prvenstveno Brajevo pismo ili za kraće čitanje može koristiti elektronsko ili optičko pomagalo.

		18tt - tipo tačaka)	povećala (2-4x).	
Svakodnevne vještine u skladu sa uzrastom	razvijene	povremena pomoć druge osobe	svakodnevna pomoć druge osobe	svakodnevna pomoć/ asistencija druge osobe (člana porodice ili druge edukovane osobe)
Usvojenost socijalnih vještina u odnosu na uzrast	usvojene	blaža odstupanja	značajnije odstupanje	nisu razvijene/usvojene
Obavezna dokumentacija	⇒	Izvještaj ljekara specijaliste oftalmologije		
Ostala dokumentacija	⇒	Izvještaj psihologa;		
	⇒	Izvještaj defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.		

II. SENZORNA OŠTEĆENJA

2.5. OŠTEĆENJE VIDA - ODRASLI

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Oštećenje vida (vidna oštrina boljeg oka sa najboljom mogućom korekcijom)	Blago oštećenje vida 0,63-0,32	Umjerena slabovidost 0,32-0,125	Visoka slabovidost 0,12-0,05 ili praktično/legalno sljepilo 0,04-0,02 ili ima ostatak vida do 0,25 uz najbolju korekciju uz suženje vidnog polja na 20 stepeni ili manje oko tačke fiksacije. Ima značajnije smanjenu osjetljivost na kontraste	Visoka slabovidost (0,016 ili manje) ili potpuno sljepilo (sa ili bez osjećaja svijetla) ili koncentrično suženje vidnog polja boljeg oka sa najboljom mogućom korekcijom na 5-10 stepeni oko tačke fiksacije
Kretanje i snalaženje - poznati prostor	Dobro se snalazi	Samostalno se kreće	Samostalno se kreće	Samostalno se kreće (zatvoreni prostor)
Kretanje i snalaženje - nepoznati makro prostor, promjena svjetlosnih uslova (oblačno, sumrak, blještavilo...) kao i sve ostale situacije	Dobro se snalazi	Povremeno treba pomoć	Treba pomoć	Treba pomoć
Vizuelno funkcionisanje	Dobro - uspijeva kompenzovati poteškoće koje proizlaze iz oštećenja vida	Uz poteškoće - potrebna je stručna pomoć za savladavanje teškoća u vizuelnom funkcionisanju kroz učenje upotrebe vida (adekvatno prilagođeno odraslim osobama)	Velike poteškoće - treba pomoć stručnjaka u razvijanju vizuelnih sposobnosti i učenju upotrebe postojećeg ostatka vida	Ne koristi vid kao izvor informacija u okolini
Čitanje	Koristi standardnu crnu štampu bez pomagala	Koristi uvećanu crnu štampu ili standardnu crnu štampu uz slabija optička pomagala (2- 4x uvećanje)	Za čitanje koristi snažnija optička ili elektronska uvećanja (uvećanje veće od 5x), ili čita uvećanu štampu na udaljenosti manjoj od 10 cm sa ili bez optičkog uvećanja (2-4x). Čitanje je sporije kao i razumijevanje pročitnog	Koristi prvenstveno Brajevo pismo ili za kraće čitanje može koristiti elektronsko uvećanje
Svakodnevne vještine	Razvijene	Povremena pomoć druge osobe	Svakodnevna pomoć druge osobe	Svakodnevna pomoć/ asistencija druge osobe (člana porodice ili druge edukovane osobe), tifolog.
Obavezna dokumentacija	⇒	Izveštaj ljekara specijaliste oftalmologije;		
Ostala dokumentacija	⇒	Izveštaj psihologa, defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora i ostala relevantna dokumentacija.		

III. INTELEKTUALNA OŠTEĆENJA

3.1. INTELEKTUALNE TEŠKOĆE

*opisi važe za djecu i odrasle

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Osoba s graničnim prema lakim intelektualnim teškoćama ili specifičnim kognitivnim teškoćama koja može samostalno obavljati uzrastu prilagođene svakodnevne životne aktivnosti osim u složenijim životnim situacijama koje se povremeno javljaju (nedjeljno ili rjeđe) i zahtijevaju povremenu podršku (nadzor, učenje, itd). Potrebno sprovođenje nekog oblika rehabilitacije uz povremeni nadzor stručnjaka.	Osoba s lakim intelektualnim teškoćama ili većim specifičnim kognitivnim teškoćama koja može samostalno obavljati uzrastu prilagođene svakodnevne životne aktivnosti, ali zahtijeva povremenu podršku (nadzor, učenje, fizičku podršku) u aktivnostima koje se javljaju više puta nedjeljno (na primjer održavanje čistoće domaćinstva, planiranje jelovnika, kupovina, uključivanje u aktivnosti lokalne zajednice, planiranje budžeta, plaćanje računa, dogovore i posjete ljekaru, zapošljavanje, zaštitu i samozastupanje itd). Potrebna rehabilitacija uz povremeni nadzor druge osobe.	Osoba s lakim i umjerenim intelektualnim teškoćama koja zahtijevaju ograničenu kontinuiranu podršku u određenim uzrastu prilagođenim aktivnostima na dnevnoj bazi, na primjer podrška (nadzor, trening, fizička podrška) pri kupanju, oblačenju, pripremi obroka, kupovini, uzimanju lijekova i sl. Potrebno sprovođenje više oblika rehabilitacijskih postupaka uz nadzor stručnog tima.	Osoba s intelektualnim teškoćama težeg, teškog stepena koja zahtijeva intenzivnu podršku tokom cijelog dana za različite svakodnevne aktivnosti (kontinuirana dnevna podrška), odnosno svakodnevnu intenzivnu rehabilitaciju i njegu.
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste psihijatrije; ⇒ Izvještaj psihološke procjene (s opisom intelektualnih poteškoća i nivoom intelektualnog funkcionisanja);			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj neurologa; ⇒ Izvještaj neuropedijatra za djecu sa opisom intelektualnih poteškoća; ⇒ Izvještaj specijaliste fizikalne medicine i rehabilitacije; ⇒ Izvještaj defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			

IV. MENTALNA/PSIHOSOCIJALNA OŠTEĆENJA

4.1. SMETNJE IZ SPEKTRA AUTIZMA

*opisi važe za djecu i odrasle

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis		Dijete/odrasla osoba se uz primjerenu podršku može uključiti u školovanje u redovnim uslovima prema redovnom programu ili u rad u otvorenim uslovima ili zaštitnim preduzećima na redovnoj osnovi. Može koristiti većinu javnih usluga uz primjerenu podršku.	Dijete/odrasla osoba se uz primjerenu podršku može uključiti u školovanje u redovnim uslovima prema prilagođenom programu ili u rad u otvorenim uslovima ili zaštitnim preduzećima na redovnoj osnovi. Takođe može koristiti većinu javnih usluga uz primjerenu podršku.	Dijete/odrasla osoba zbog težine oštećenja i pridruženih poteškoća u domenu ponašanja, mentalnog ili opšteg zdravlja treba zaštićene uslove školovanja i života koji zahtijevaju visoko strukturisani pristup i visok nivo trajne podrške.
Nadzor, intelektualno funkcionisanje i podrška		Nije potreban kontinuiran nadzor (praćenje/nadzor, usmjeravanje i vođenje) u većini svakodnevnih životnih aktivnosti. Intelektualno funkcionisanje može biti u granicama prosječnog, natprosječnog ili graničnog funkcionisanja, ali dijete/osoba djelimično zaostaje u socio-emocionalnom razvoju i sticanju adaptivnih vještina potrebnih za svakodnevni život. Podrška je prvenstveno usmjerena na snalaženje u socijalnim situacijama i procjenjuje se <u>prema sljedećim kriterijumima</u> :	Potreban je kontinuiran nadzor (praćenje/supervizija, usmjeravanje i vođenje) u većini aktivnosti svakodnevnog života. Intelektualno funkcionisanje može biti u granicama prosječnog, natprosječnog ili graničnog funkcionisanja, rjeđe blaže intelektualne poteškoće ali dijete/osoba ima značajne poteškoće u socio-emocionalnom razvoju i sticanju adaptivnih vještina potrebnih za svakodnevni život. Podrška je prvenstveno usmjerena na snalaženje u socijalnim situacijama i procjenjuje se <u>prema sljedećim kriterijumima</u> :	Potrebni su cjelodnevni i svakodnevni nadzor i podrška. Intelektualno funkcionisanje je ispodprosječno ili značajno ispodprosječno, a dijete/osoba značajno zaostaje u socio-emocionalnom razvoju i sticanju adaptivnih vještina čak i u odnosu na snižene intelektualne sposobnosti i funkcionalne dnevne vještine. Podrška je prvenstveno usmjerena na pomoć u zadovoljavanju egzistencijalnih potreba i očuvanju integriteta i procjenjuje se <u>prema sljedećim kriterijumima</u> :
Socijalna i verbalna komunikacija		Smanjeno interesovanje za socijalne interakcije, uz uočljive poteškoće u iniciranju socijalnih interakcija i razumijevanju novih socijalnih situacija.	Smanjeno interesovanje za socijalne interakcije i uočljive su poteškoće u iniciranju socijalnih interakcija i razumijevanju novih socijalnih situacija.	Dijete/odrasla osoba pokazuje značajan deficit verbalnih i neverbalnih socijalnih komunikacijskih vještina u odnosu na svoj uzrast.

		Dijete/odrasla osoba se redovno služi verbalnom komunikacijom bez posebnog podsticanja, iako treba određenu podršku u izražavanju pojedinih složenijih sadržaja i doživljaja, ili u razmjeni bitnih informacija. Dijete/odrasla osoba može da pokazuje jasne primjere atipičnih ili neuspješnih odgovora na socijalnu inicijativu drugih.	Dijete/odrasla osoba se redovno služi govorom i/ili potpomognutom komunikacijom bez posebnog podsticanja, iako treba određenu podršku u izražavanju pojedinih složenijih sadržaja i doživljaja, ili u razmjeni bitnih informacija. Dijete/odrasla osoba pokazuje jasne primjere atipičnih ili neuspješnih odgovora na socijalnu inicijativu drugih.	Iniciranje socijalnih interakcija je vrlo ograničeno i usmjereno samo na pojedine osobe i situacije, a odgovori na socijalnu inicijativu drugih, uglavnom su neprimjereni ili izostaju. Dijete/odrasla osoba uglavnom komunicira neverbalno, ili pojedinačnim riječima, i/ili iskazivanjem atipičnog neverbalnog ponašanja u funkciji zadovoljavanja svojih potreba.
Ograničena interesovanja i ponavljajuća ponašanja		Nisu prisutni u mjeri da to značajno utiče na svakodnevno funkcionisanje.	Kod djeteta/odrasle osobe <u>redovno</u> su prisutni rituali i ponavljajuća ponašanja što uopšteno značajno narušava funkcionalno ponašanje. Ponavljajuća ponašanja otporna su na pokušaje prekida od strane druge osobe. Uski interesi (fiksacije) otporni su na preusmjeravanje.	Kod djeteta/odrasle osobe su prisutni rituali i ponavljajuća ponašanja i/ili preokupacije i/ili ograničeni interesi tako <u>često i intenzivno</u> da su vrlo lako uočljivi i pri nasumičnom posmatranju, a značajno ometaju funkcionisanje u različitim ili svim životnim situacijama. Vidljiva je tjeskoba ili frustracija kada se takvo ponašanje prekida i teško je preusmjeriti osobu iz njene fiksacije na neku drugu aktivnost, ili se nakon kratkotrajnog prekida brzo vraća prethodnom ponavljajućem ponašanju. Prisutna je značajna tjeskoba gotovo pri svakoj promjeni rutine ili prelazu na novo.
Funkcionalno ponašanje		Dijete/odrasla osoba je <u>samostalna</u> u zadovoljavanju svojih egzistencijalnih potreba, brine u nekoj mjeri o sopstvenom zdravlju i integritetu te može u većini	Dijete/odrasla osoba je <u>djelimično samostalna</u> u zadovoljavanju svojih egzistencijalnih potreba, brine u određenoj mjeri o vlastitom zdravlju i integritetu, te može u	Dijetetu/osobi je <u>potrebna kontinuirana podrška</u> (djelimično fizička podrška i verbalno usmjeravanje) ili je potpuno zavisna o podršci pri zadovoljavanju većine potreba

		svakodnevnih situacija prilagoditi svoje ponašanje. Sposobna je da prepozna i traži pomoć od drugih kada joj je ista potrebna. Potrebna joj je redovna podrška u pojedinim svakodnevnim situacijama, kao i podrška u snalaženju u novim situacijama.	mnogim svakodnevnim situacijama prilagoditi svoje ponašanje, prepoznaje potrebu i osposobljena je tražiti pomoć od drugih kada joj je ista potrebna. Potrebna je redovna podrška u pojedinim svakodnevnim situacijama, kao i podrška u snalaženju u novim situacijama.	(vršenje nužde, ishrana, higijena i njega, odmor i spavanje), a posebno u zaštiti zdravlja i sopstvenog integriteta.
Nepoželjna ponašanja		Nepoželjna ponašanja <u>su rijetka, manjeg intenziteta i sa jasnim ili određenim izvorom frustracije.</u>	Nepoželjna ponašanja <u>se javljaju povremeno</u> , variraju prema obliku i intenzitetu i obično su uzrokovana jasnim ili određenim izvorom frustracije.	Nepoželjna ponašanja <u>se javljaju učestalo i/ili kontinuirano</u> i variraju prema obliku i intenzitetu (autoagresivnost, agresivnost, destruktivnost, stereotipije) bez nužno jasnog ili određenog izvora frustracije.
Obavezna dokumentacija	⇒	Izvještaj ljekara specijaliste psihijatrije;		
Ostala dokumentacija	⇒	Izvještaj defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.		
	⇒	Izvještaj neurologa/neuropedijatra.		

Napomena: Za djecu sa smetnjama iz spektra autizma obavezno je zakazati kontrolni pregled u 6. godini života i u 14. godini života.

IV. MENTALNA/PSIHOSOCIJALNA OŠTEĆENJA

4.2. PSIHOSOCIJALNA OŠTEĆENJA

*opisi važe za djecu i odrasle

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Osoba uz redovno liječenje i praćenje stanja od strane nadležnog psihijatra, može samostalno da funkcionira u obavljanju dnevne rutine, da se stara o svojim životnim i zdravstvenim potrebama, da učestvuje u društvenim, obrazovnim i okupacionim aktivnostima, kao i u drugim sadržajima u važnim životnim sferama.	Ukoliko osoba, uz redovno liječenje i praćenje stanja nadležnog psihijatra, može samostalno da funkcionira u svakodnevnom aktivnostima, ali zahtijeva povremenu podršku u nekoj od za život značajnih sfera funkcionisanja (kognicija - razumijevanje i komunikacija, mobilnost - kretanje i snalaženje u prostoru, briga o sebi - higijena, oblačenje, ishrana, ostajanje bez nadzora, interpersonalne relacije - interakcije sa drugima, životne aktivnosti - u kući i na poslu/školi, obaveze u domaćinstvu, organizacija slobodnog vremena, učešće u društvu i društvenim aktivnostima).	Osoba, uz redovno liječenje i praćenje stanja nadležnog psihijatra, ne može samostalno da funkcionira u svakodnevnom životnim aktivnostima i zahtijeva <u>svakodnevnu pomoć druge osobe u većini za život značajnih sfera funkcionisanja</u> (kognicija - razumijevanje i komunikacija, mobilnost - kretanje i snalaženje u prostoru, briga o sebi - higijena, oblačenje, ishrana, ostajanje bez nadzora, interpersonalne relacije - interakcije sa drugima, životne aktivnosti - u kući i na poslu/školi, obaveze u domaćinstvu, organizacija slobodnog vremena, učešće u društvu i društvenim aktivnostima).	Osoba, uz redovno liječenje i praćenje stanja nadležnog psihijatra, ne može samostalno da funkcionira i ima izražene teškoće u obavljanju dnevne rutine i izrazitih teškoća u psihosocijalnom funkcionisanju, kojoj je za svakodnevno funkcionisanje, ostvarivanje elementarnih potreba i osnovnih životnih i zdravstvenih interesa <u>neophodna svakodnevna kontinuirana intenzivna</u> podrška druge osobe.
Obavezna dokumentacija	⇒	Izveštaj ljekara specijaliste psihijatrije;		
Ostala dokumentacija	⇒	Izveštaj defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.		

IV. MENTALNA/PSIHOSOCIJALNA OŠTEĆENJA

4.3. RAZVOJNE TEŠKOĆE KOJE NISU DEFINISANE OVOM LISTOM

**opisi za djecu do 18-te godine života*

Opisi za djecu do 18-te godine života

STEPEN FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	1.	2.	3.	4.
Opis	Dijete s blažim odstupanjem u razvoju kod kojeg je potrebno uključivanje u jedan oblik rehabilitacije uz povremeni nadzor stručnjaka. Odnosi se na djecu s nepoznatim ili niskim perinatalnim rizikom, a kod kojih je potrebno stimulirati motorički razvoj u ranoj fazi razvoja fizikalnom terapijom. Takođe, odnosi se na djecu koju je potrebno uključiti u neki oblik individualne terapije u različitim razvojnim područjima.	Dijete s blažim do umjerenim odstupanjem u razvoju, kod kojeg su prisutne i dodatne teškoće poput poremećaja pažnje, aktivnosti, ponašanja, pa je uz sprovođenje rehabilitacije potreban pojačani nadzor druge osobe. Odnosi se na djecu kod koje se ne može utvrditi teže razvojno odstupanje, a prisutni su elementi ADHD sindroma ili neki od oblika senzornih razvojnih poteškoća.	Dijete kod kojeg je potvrđeno teže ili višestruko razvojno odstupanje pa je potrebno sprovođenje intenzivnih rehabilitacijskih postupaka ili više oblika rehabilitacijskih postupaka uz nadzor tima stručnjaka kao i potrebu svakodnevnog pojačanog nadzora druge osobe zbog sprovođenja terapijskih postupaka.	Dijete s teškim razvojnim odstupanjem ili dijete kod kojeg je uz razvojno odstupanje pridruženo trajno oštećenje senzornih ili somatskih organa zbog kojih je uz rehabilitacijske postupke potrebna i dodatna njega, primjena lijekova ili potpomaganje vitalnih funkcija (disanje, nadziranje rada srca, hranjenja, eliminacija stolice, mokraće...), uz potpunu zavisnost od pomoći druge osobe.
Obavezna dokumentacija	⇒ Izvještaj ljekara specijaliste prema potrebi s navedenim kliničkim i funkcionalnim statusom;			
Ostala dokumentacija	⇒ Izvještaj defektologa/specijalnog edukatora/rehabilitatora, logopeda, psihologa i ostala relevantna dokumentacija.			
Napomena: Za djecu s razvojnim teškoćama obavezno je zakazati kontrolni pregled u 6. godini života i u 14. godini života.				

Upitnik za procjenu funkcionisanja odraslih lica (WHODAS 2.0)

Uputstva za vještaka su napisana podebljanim slovima, a tekst koji ispitaniku ne treba čitati – kurzivom. Tekst koji je namijenjen za ispitanika je naveden standardnim plavim štampanim slovima i treba ga naglas pročitati ispitaniku.

Ako ispitanikov odgovor nije jasan, ponudite dodatna pojašnjenja.

Ispitaniku recite: Tema ovog intervjua su teškoće koje se javljaju zbog zdravstvenog stanja odnosno oštećenja organizma.

Tokom intervjua sa ispitanikom koristite sljedeće tekstualne kartice:

Tekstualna kartica br. 1. Kažite sljedeće u vezi ove kartice:

Pod zdravstvenim stanjem odnosno oštećenjem organizma mislim na: bolest ili druge, dugotrajne ili kratkotrajne izazove i stanja koja se odnose na zdravlje; povrede, fizičke, senzorne (podrazumijeva oštećenje sluha i vida), mentalne odnosno psihosocijalne i intelektualne teškoće, kao i probleme koje uzrokuje konzumiranje alkohola ili drugih supstanci, te druga stanja i karakteristike organizma i funkcionisanja. Uzmite u obzir sve zdravstvene probleme odnosno oštećenja organizma dok odgovarate na pitanja.

Pokažite na tekstualnu karticu br. 1 i recite sljedeće:

Kada vas pitam o poteškoćama u obavljanju aktivnosti razmislite *da li vam je potreban* dodatni napor i iscrpljivanje? Osjećate li nelagodu i/ili bol? Da li aktivnost izvodite na usporen i/ili drugačiji način?

Ispitaniku recite: Kada odgovarate na pitanja, molimo imajte u vidu posljednjih 30 dana. Pored toga, obavezno obratite pažnju na to koliko ste u prosjeku imali poteškoća s ovom aktivnošću kada ste je obavljali na uobičajen način u posljednjih 12 mjeseci.

Dodajte tekstualnu karticu br. 2 i kažite: Koristite ovu skalu za odgovor.

Glasno pročitajte skalu: Nimalo, pomalo, umjereno, mnogo, izuzetno mnogo/ne mogu da uradim.

Provjerite da ispitanik može jasno da vidi tekstualne kartice tokom cijelog intervjua.

Domen 1. Kognitivne sposobnosti

Postaviću vam nekoliko pitanja o teškoćama u razumijevanju i komunikaciji.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Razumijevanje i komunikacija							
Da li imate neku osobu da vam pomaže ili koristite neku vrstu pomoćnog sredstva za komunikaciju ili pamćenje? Na primjer: osobu koja vas podsjeća na određene stvari (vrijeme za uzimanje lijeka); svesku ili elektronski uređaj kao podsjetnike, a za komunikaciju i slušanje govora druge osobe – slušni aparat, kohlearni implant, komunikacionu tablu, kartice/slike i/ili uređaj, ili nešto drugo.						☐ Da	☐ Ne
Ako je odgovor potvrđan, pitajte: Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D1.1	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da se <u>konzentrišete</u> na nešto 10 minuta ili da <u>radite nešto sa pažnjom</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Konzentracija podrazumijeva obavljanje bilo koje aktivnosti sa fokusiranjem pažnje na kratak vremenski period (npr. 10 minuta) u uobičajenom okruženju i uslovima. Nemojte uzeti u obzir situacije kada su vam neobični spoljašnji faktori odveli pažnju ili kada ste razmišljali o problemima. Razmislite o aktivnostima kao što su: obavljanje raznih zadataka na poslu, pravljenje nečega, čitanje, pisanje, slikanje, sviranje muzičkog instrumenta itd.						
D1.2	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>teško</u> da se sjetite da <u>ste imali važne stvari da uradite</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Razmislite koliko vam je lako da se sjetite da obavite svakodnevne aktivnosti koje su važne za vas i članove vaše porodice. Nemojte uzeti u obzir beznačajne činjenice ili detalje.						

D1.3	Koliko vam je u proteklih 30 dana bilo <u>naporno</u> da <u>prepoznate</u> , <u>razumijete</u> neki problem i <u>pronađete</u> rješenje za njega u svakodnevnom životu?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Molim vas da se sjetite konkretnog problema sa kojim ste morali da se suočite u proteklih 30 dana.						
D1.4	Koliko vam je u proteklih 30 dana bilo <u>teško</u> da naučite nešto novo? Na primjer, da naučite kako da dođete do nekog mjesta?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Sjetite se situacija kada ste morali da naučite nešto novo, na primjer: novi zadatak ili aktivnost na poslu; novu lekciju u nekoj obrazovnoj instituciji; da popravite nešto kod kuće; novi zanat ili igru. Tokom procjene razmotrite: koliko lako ste došli do novih informacija; koliko vam je pomoći ili ponavljanja bilo potrebno; koliko ste dobro zapamtili ono što ste naučili.						
D1.5	Koliko vam je u proteklih 30 dana bilo <u>naporno</u> da <u>generalno</u> <u>razumijete</u> i <u>obradite</u> ono što su ljudi rekli?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Uzmite u obzir i situacije kada su ljudi pričali brzo, okruženje bilo bučno i kada je bilo ometajućih faktora. Ne uzimajte u obzir situacije kada su ljudi govorili jezikom koji vam je nepoznat.						

D1.6	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>teško</u> da <u>započnete i vodite razgovor</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Uzmite u obzir sve one faktore povezane sa zdravljem i/ili oštećenjem/stanjem organizma koji utiču na vas da počnete i/ili nastavite (vodite) razgovor, na primjer, gubitak sluha, problem sa govorom (uzrokovao moždanim udarom), mucanje, anksioznost, itd. U obzir takođe uzmite i vaš karakteristični način komunikacije, na primjer: govor, pisana komunikacija, znakovni jezik, gestovi. <i>Ako ispitanik navede poteškoće samo da započne ili vodi razgovor, zamolite ga da odredi prosječne nivoe svoje teškoće u oba slučaja.</i>						

Domen 2. Mobilnost/kretanje

Sada ću vam postaviti nekoliko pitanja o teškoćama koje se odnose na kretanje.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Kretanje							
Da li koristite pomoć druge osobe ili neko pomoćno sredstvo za kretanje unutar i van objekta? Na primjer, štake, štap za hodanje, invalidska kolica itd.					☐ Da		☐ Ne
<i>Ako je odgovor potvrđan, pitajte:</i> Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D2.1	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno da dugo stojite</u> ? Na primjer, pola sata.	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

D2.2	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da <u>ustanete</u> nakon sjedenja?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači ustajanje sa raznih stolica i/ili WC šolje, a ne sa poda.						
D2.3	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da se <u>krećete po kući</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači kretanje po sobi, između prostorija ili između spratova.						
D2.4	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>teško</u> da <u>izađete iz kuće</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Misli se na poteškoće uzrokovane fizičkim, senzornim, emocionalnim i/ili mentalnim zdravstvenim stanjima (npr. depresija, anksioznost, itd.)						
D2.5	Koliko vam je <u>u proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da <u>dugo hodate</u> , na primjer <u>jedan kilometar</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Domen 3. Briga o sebi

Sada ću vam postaviti nekoliko pitanja o teškoćama koje se odnose na brigu o sebi.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Briga o sebi		
Da li tokom brige o sebi imate pomoć druge osobe ili koristite neko pomoćno sredstvo? Na primjer: prilagođenu (za vas napravljenu) WC šolju, stolicu za kupanje, prilagođeno posuđe itd.	☐ Da	☐ Ne

Ako je odgovor potvrđan, pitajte: Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D3.1	Koliko vam je u <u>proteklih 30 dana</u> bilo <u>teško</u> da se okupate?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Podrazumijeva pranje cijelog tijela. Uvjerite se da se poteškoće odnose na zdravstveno stanje i/ili oštećenje organizma, a ne na druge faktore.						
D3.1	Koliko vam je u <u>proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da se obučete?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Obučiti se znači da izaberete odjeću iz ormara, da se obučete iznad i ispod struka, zakopčate dugmad i vezete vezice.						
D3.3	Koliko vam je u <u>proteklih 30 dana</u> bilo <u>naporno</u> da jedete (da se hranite)?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Hranjenje podrazumijeva rezanje/sjecanje hrane, prinošenje hrane i tečnosti ustima i gutanje. To ne podrazumijeva kuvanje. Uzmite u obzir one faktore mentalnog zdravlja i/ili emocionalne faktore koji utiču na ishranu, npr. depresiju, anoreksiju, bulimiju. Provjerite da li osoba koristi sondu za hranu. Ako koristi, recite joj sljedeće: Prilikom odgovora na pitanje, molim vas da u obzir uzmete i stavljanje i čišćenje sonde za hranu.						
D3.4	Koliko vam je u <u>proteklih 30 dana</u> bilo <u>teško</u> da <u>nekoliko dana provedete sami</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	Podrazumijeva samostalni duži i bezbjedan boravak. <i>Ako je odgovor „nije bilo teško”, upitajte da li je osoba ostajala sama u proteklih 30 dana? Ako je odgovor odričan, označite N/P.</i>	
-------------	---	--

Domen 4. Odnosi sa ljudima

Postaviću vam nekoliko pitanja o poteškoćama u odnosima sa drugim ljudima. Pod zdravstvenim stanjem odnosno oštećenjem organizma mislim na: bolest ili druge, dugotrajne ili kratkotrajne probleme vezane za zdravlje; povrede, fizičke, senzorne (podrazumijeva oštećenje sluha i vida), mentalne odnosno psihosocijalne i intelektualne teškoće, kao i probleme koje uzrokuje konzumiranje alkohola ili drugih supstanci, te druga stanja i karakteristike organizma i funkcionisanja. Uzmite u obzir sve zdravstvene probleme odnosno oštećenja organizma dok odgovarate na pitanja.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Odnosi sa ljudima							
Da li koristite pomoć druge osobe ili neko pomoćno sredstvo kada komunicirate sa ljudima?						☐ Da	☐ Ne
<i>Ako je odgovor potvrđan, pitajte:</i> Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D4.1	<u>U proteklih 30 dana</u> koliko ste <u>poteškoća</u> imali u ophođenju sa ljudima koje ne poznajete?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Navedeno podrazumijeva ophođenje sa ljudima koje ne poznajete u bilo kojem okruženju, na primjer, sa službenicima neke institucije ili sa prodavcem, sa osobom kojoj ste se obratili da nađete put/izlaz.						
D4.2	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> imali <u>poteškoća</u> u <u>održavanju prijateljstva</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	To znači u kojoj mjeri održavate redovne odnose sa prijateljima: održavate kontakt s njima, inicijator ste okupljanja i aktivnosti, ako ste pozvani, učestvujete u ponuđenim aktivnostima.						
D4.3	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća u odnosima sa ljudima koji su vam bliski?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Podrazumijeva interakciju sa ljudima koji su vam bliski u okviru domaćinstva, kao i van njega.						
D4.4	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća u upoznavanju novih poznanika i sticanju novih prijatelja?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači pronalaženje različitih načina da upoznate nove ljudi, prihvatanje poziva, društvene aktivnosti za uspostavljanje kontakata i sticanje prijatelja.						
D4.5	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća u obavljanju seksualnih aktivnosti?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Na pitanje odgovorite u skladu sa ličnim razumijevanjem seksualnih aktivnosti. <i>Ako ispitanik zatraži dodatno pojašnjenje, objasnite sljedeće:</i> Seksualna aktivnost podrazumijeva: seksualni odnos; grljenje, ljubljenje, maženje i druge intimne i seksualne radnje.						

Domen 5. Životne aktivnosti

5(1). Aktivnosti u domaćinstvu

Postaviću vam nekoliko pitanja o aktivnostima u domaćinstvu, koje podrazumijevaju održavanje vašeg domaćinstva i brigu o ljudima koji žive sa vama ili su vam bliski. U te aktivnosti spadaju: kuvanje, čišćenje, kupovina, briga o drugima i briga o vašim stvarima.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Aktivnosti u domaćinstvu							
Da li imate osobu koja vam pomaže ili neko pomoćno sredstvo koje koristite za aktivnosti u domaćinstvu?						☐ Da	☐ Ne
<i>Ako je odgovor potvrđan, pitajte:</i> Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D5.1	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća u obavljanju svojih zadataka u domaćinstvu?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Navedeno podrazumijeva obavljanje kućnih aktivnosti, brigu o članovima porodice ili drugim bliskim osobama, zadovoljavanje njihovih psihičkih, emocionalnih, finansijskih, fizičkih potreba, na primjer: upravljanje finansijama, popravku vozila i/ili kuće, održavanje kuće, prostora oko kuće, dvorišta, podizanje djece, preuzimanje djece iz škole, pomoć u izradi domaćih zadataka, brigu ili popravku ličnih stvari.						
D5.2	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća da dobro odradite najvažnije poslove u domaćinstvu?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
D5.3	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća da obavite sve poslove u domaćinstvu koje je trebalo obaviti?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Samo da vas podsjetim da se ne misli na poteškoće zbog nedostatka vremena, već zbog zdravstvenog stanja.						
D5.4	Koliko ste u proteklih 30 dana imali poteškoća da obavite poslove u domaćinstvu za vrijeme za koje su trebali da budu obavljeni?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	Navedeno znači obavljanje kućnih aktivnosti ili poslova onom brzinom i za vrijeme koje je prosječno potrebno da budu obavljani.	
-------------	---	--

Ako je odgovor na bilo koje od pitanja D5.2-D5.5 veći od „nimalo” (koji je označen sa 1), postavite sljedeće pitanje:

D5.01	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> smanjili ili potpuno propustili da obavite <u>poslove u domaćinstvu</u> zbog vašeg zdravstvenog stanja?	Broj dana _____
-------	---	-----------------

Ako je ispitanik zaposlen (plaćen, neplaćen rad ili je samozaposlen) ili pohađa obrazovnu ustanovu, postavite mu/joj sljedeća pitanja – D5.5 –D5.8; u suprotnom, pređite na pitanje D6.1.

5(2). Radne ili školske/obrazovne aktivnosti

Sada ću vam postaviti nekoliko pitanja o vašim radnim ili školskim/obrazovnim aktivnostima.

Pokažite ispitaniku tekstualne kartice 1 i 2 i po potrebi ga/je podsjetite na data objašnjenja.

Radne ili obrazovne aktivnosti							
Da li tokom učenja ili rada koristite pomoć neke osobe ili pomoćno sredstvo? Na primjer: glasovni program, materijale na brajevom pismu, prilagođena računarska mjesta, itd.						☐ Da	☐ Ne
<i>Ako je odgovor potvrđan, pitajte:</i> Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D5.5	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> imali <u>poteškoća</u> sa vašim <u>svakodnevnim obavezama na poslu/u školi?</u>	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	To znači da ste dolazili na vrijeme, planirali i organizovali aktivnosti, reagovali na preporuke/uputstva nadređenog lica ili da ste nadzirali rad druge osobe, ispunili očekivanja vezana za aktivnosti/rad, itd.						
D5.6	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> imali <u>poteškoća</u> u <u>dobrom</u> obavljanju najvažnijih zadataka na poslu/u školi?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači obavljanje posla/zadatka prema očekivanju nadređenog lica/ nastavnika/ profesora, u skladu sa kriterijumima za obavljanje zadatka ili sa vašim ličnim standardima.						
D5.7	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> imali <u>poteškoća</u> u nastojanjima da <u>završite</u> sve radne zadatke koje ste trebali da obavite?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači obavljanje neophodnih poslova. Samo da vas podsjetim da se ne misli na poteškoće zbog nedostatka vremena, već zbog zdravstvenog stanja.						
D5.8	Koliko ste <u>u proteklih 30 dana</u> imali <u>poteškoća</u> da zadatke (na poslu ili tokom učenja) obavite <u>u potrebnom roku</u> ?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	To znači obavljanje posla određenog obima u potrebnom/traženom roku.						

Ako je ispitanik zaposlen, postavite mu/joj sljedeća pitanja: D5.9-D5.10. U suprotnom, pređite na pitanje D.6.1.

D5.9	Jeste li morali da radite u smanjenom obimu zbog zdravstvenog stanja i/ili oštećenja organizma?	Da _____	1
		Ne _____	2
D5.10	Da li ste <u>manje zaradili</u> kao rezultat zdravstvenog stanja i/ili oštećenja organizma?	Da _____	1
		Ne _____	2

Ako je odgovor na bilo koje od pitanja D5.5-D.5.8 veći od „nimalo” (koji je označen sa „1”), postavite sljedeće pitanje:

D5.02	U proteklih 30 dana, koliko je bilo dana kada pola radnog vremena ili više niste radili zbog svog zdravstvenog stanja?	Broj dana _____
-------	--	-----------------

Domen 6. Učešće

Sada ću vas pitati o vašem učešću u društvu i uticaju vaših zdravstvenih problema na vas i vašu porodicu. Molim vas da u obzir uzmete poteškoće za vaše učešće u društvu koje nastaju zbog ljudi, propisa i okruženja. Takođe vas molim da razgovaramo i o uticaju vaših zdravstvenih problema na članove vaše porodice i na vas.

Neka od ovih pitanja se mogu odnositi na probleme koji traju duže od proteklih 30 dana. Međutim, kada odgovarate, molim vas da se fokusirate na proteklih 30 dana.

Još jednom da vas podsjetim da odgovorite na ova pitanja imajući u vidu zdravstvene probleme koji su povezani sa fizičkim, senzornim (podrazumijeva oštećenje vida i sluha) i mentalnim zdravljem ili emocionalnim stanjem, problemima uzrokovanim konzumiranjem alkohola ili korišćenjem drugih supstanci.

Pokažite tekstualne kartice 1 i 2 i, po potrebi, podsjetite ispitanika na data objašnjenja.

Učešće u društvu							
Da li za društveni život koristite pomoć neke osobe ili pomoćno sredstvo?						☐ Da	☐ Ne
<i>Ako je odgovor potvrđan, pitajte:</i> Molim vas da mi kažete koju vrstu pomoći ili pomoćnog sredstva koristite? ----- Prilikom procjene teškoća povezanih sa aktivnošću, molimo vas da u obzir uzmete pomenutu osobu koja vam pomaže i/ili pomoćno sredstvo(a).							
D6.1	Koliko ste u proteklih 30 dana imali problema sa uključivanjem u aktivnosti u zajednici na isti način kao i neko drugi? Na primjer, sa učešćem na proslavama, u vjerskim i drugim aktivnostima.	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	Tu takođe spadaju: javni skupovi u zajednici, izbori, izložbe-sajmovi, zabavne i sportske aktivnosti. <i>Ako ispitanika zbuni fraza „na isti način kao i neko drugi“, zamolite ga/je da koristi sljedeći pristup: procijenite učešće osobe koja živi u vašoj blizini u društvenom životu, i u odnosu na tu osobu procijenite poteškoće vezane za sopstveno učešće.</i>						
D6.2	Koliko ste u proteklih 30 dana imali problema zbog barijera ili smetnji u okruženju oko vas?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Misli se na prepreke/barijere/smetnje u okruženju koje vas sprječavaju da ostvarite (ispunite) sopstvene želje i planove. Na primjer, nepostojanje rampe na ulazu u instituciju; negativan stav ljudi; diskriminatorski zakoni (tj. zakoni koji osobe sa invaliditetom stavljaju u neravnopravan položaj, ograničavaju ih ili sprječavaju OSI da učestvuju u društvenom životu).						
D6.3	Koliko ste u proteklih 30 dana imali problema da živite dostojanstveno zbog odnosa ili postupanja drugih?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Misli se na stavove i postupanja ljudi iz vašeg okruženja koji vas sprječavaju da živite dostojanstveno i budete ponosni na to ko ste, šta radite i način na koji živite.						
D6.4	Koliko ste u proteklih 30 dana potrošili vremena na vaše zdravstveno stanje i njegove posljedice?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Odnosno koliko ste vremena potrošili na zdravstvene probleme: na primjer, na posjetu zdravstvenoj ustanovi, plaćanje troškova liječenja, primanje osiguranja ili naknade – i nadoknadu troškova, dobijanje informacija o zdravstvenom stanju i objašnjavanje istog drugima.						
D6.5	Koliko je vaše zdravstveno stanje uticalo na vas emotivno u proteklih 30 dana?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P

Objašnjenje	Pitanje se odnosi na pozitivne i negativne emocije kao što su: ljutnja, anksioznost, žaljenje, zahvalnost, uvažavanje itd.						
D6.6	Koliko je u proteklih 30 dana vaše zdravstveno stanje <u>iscrpilo finansijske resurse</u> vas i vaše porodice?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Finansijski troškovi podrazumijevaju utrošeni novac od ušteđevine ili tekućih prihoda za troškove koje ste vi ili bilo koji od članova vaše porodice mogli da imate. Porodica podrazumijeva srodnike, kao i one osobe koje smatrate bliskim vama i koji dijele finansijske troškove vezane za vaše zdravstveno stanje.						
D6.7	Koliko je u posljednjih 30 dana vaša <u>porodica</u> imala problema zbog vaših zdravstvenih problema?	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	U probleme spadaju fizičke, finansijske, emocionalne poteškoće uzrokovane vašim zdravstvenim stanjem sa kojima se suočava vaša porodica zbog vaše interakcije sa okruženjem. Porodica podrazumijeva srodnike kao i one pojedince koje smatrate svojom porodicom.						
D6.8	Koliko problema ste imali da <u>radite stvari sami radi relaksacije ili zadovoljstva?</u>	Nimalo 1	Pomalo 2	Umjereno 3	Mnogo 4	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim ili ne mogu da uradim 5	N/P
Objašnjenje	Odnosi se na vama zanimljive aktivnosti u okviru odmora i relaksacije kojima se trenutno bavite ili želite da se bavite, a niste u mogućnosti da to radite zbog zdravstvenog stanja i ograničenja koja nameće društvo. <i>Ako objašnjenje nije dovoljno, pročitajte primjere.</i> Na primjer, ne možete da čitate knjigu koju želite jer lokalna biblioteka nema knjige sa velikim slovima; ne možete da odgledate film jer većina njih nema titlove za osobe sa oštećenim sluhom.						

H1	U proteklih 30 dana <u>koliko je ukupno bilo takvih dana</u> kada su se javljale te teškoće?	Broj dana -----
H2	U proteklih 30 dana koliko je bilo dana tokom kojih uopšte nijeste mogli da obavljate svoje redovne aktivnosti ili da izvršavate radne obaveze zbog svog zdravstvenog stanja?	Broj dana -----
H3	U proteklih 30 dana, ne računajući dane kada uopšte nijeste mogli da obavljate aktivnosti, koliko je bilo dana tokom kojih ste morali sa smanjite svoje redovne aktivnosti ili radne obaveze zbog svog zdravstvenog stanja?	Broj dana -----

Ovim je intervju završen. Hvala vam na učešću.

Tekstualna kartica br. 1

Zdravstveno stanje:

- ❖ oboljenja, bolesti ili drugi zdravstveni problemi;
- ❖ povrede;
- ❖ fizičko, senzorno (što znači oštećenje vida i/ili sluha), mentalni/psihosocijalno ili intelektualno oštećenje;
- ❖ problemi povezani sa konzumiranjem alkohola;
- ❖ problemi povezani sa korišćenjem druge supstance;

Problemi povezani sa obavljanjem aktivnosti:

- ❖ dodatni napor i iscrpljivanje;
- ❖ nelagoda ili bol;
- ❖ smanjena brzina obavljanja aktivnosti;
- ❖ promjene u odnosu na redovan način obavljanja neke aktivnosti.

Imajte u vidu samo proteklih 30 dana.

Tekstualna kartica br. 2

1	2	3	4	5
Nimalo	Pomalo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim

Tumačenje rezultata radi se u skladu sa WHODAS metodologijom:

0–25 → Nizak nivo teškoća – prvi stepen

26–50 → Umjeren nivo teškoća – drugi stepen

51–75 → Visok nivo teškoća – treći stepen

76–100 → Veoma visok nivo teškoća – četvrti stepen

Upitnik za procjenu funkcionisanja djece

Prije početka procjene funkcionisanja djeteta, objasnite ispitaniku sljedeće:

Ovim upitnikom se procjenjuje stepen poteškoća/smetnji u svakodnevnom funkcionisanju djeteta izazvanih **zdravstvenim stanjem odnosno oštećenjem organizma**.

Navedite šta se podrazumijeva pod zdravstvenim stanjem odnosno oštećenjem organizma i poteškoćama/smetnjama:

- Zdravstveno stanje odnosno oštećenje organizma podrazumijeva: hronična i akutna oboljenja; povrede; fizičke, senzorne, psiho socijalne i/ili intelektualna poteškoće, emocionalne probleme; takođe probleme povezane sa konzumiranjem alkohola i/ili drugih supstanci.
- Problemi/poteškoće podrazumijevaju potrebu za dodatnim naporom tokom izvođenja neke aktivnosti/radnje, nelagodnost ili bol, usporavanje aktivnosti i druge promjene u obavljanju aktivnosti na uobičajen način. Pored toga, problemi se ne odnose samo na zdravlje djeteta i oštećenje organizma, već i na probleme vezane za fizičko i socijalno okruženje u kojem dijete živi, uključujući stavove i ponašanja ljudi koji ga okružuju, a koji utiču na svakodnevni život djeteta.

Prilikom odgovaranja na pitanje prisjetite se **uobičajenog načina funkcionisanja** djeteta i uporedite njegovo svakodnevno funkcionisanje sa funkcionisanjem njegovih vršnjaka.

Objasnite šta se podrazumijeva pod uobičajenim načinom funkcionisanja:

- **Uobičajeni način funkcionisanja** podrazumijeva način na koji **(ime)** uglavnom funkcioniše. Uobičajeni način funkcionisanja za jedno dijete može značiti funkcionisanje uz podršku, za drugo - funkcionisanje bez dodatne podrške. Na primjer, ako dijete svakodnevno koristi invalidska kolica, ovo je uobičajen način kretanja za dijete, dok uobičajeni način kretanja drugog djeteta istog uzrasta može biti samostalno ili uz pomoć majke.

Napomena: Dodatna podrška znači da je **(ime)** potrebna veća podrška nego njegovim vršnjacima – bilo koja podrška koju **(ime)** koristi ili terapija koje uzima, kao i podrška druge osobe.

- Prilikom procjene poteškoća koje se javljaju u svakodnevnom funkcionisanju, razmislite o prosječnom stepenu ove teškoće u odnosu na djetetove vršnjake, kao i kakav je njen uticaj. Ocijenite intenzitet uticaja na skali od 1 do 5, gdje: 1 znači „Nimalo“, 2 – „Malo“, 3 – „Umjereno“, 4 – „Mnogo“ i 5 – „Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje“.

Kada odgovarate na pitanja, molim Vas da uzmete u obzir funkcionisanje (ime) u skorije vrijeme (posljednjih 30 dana). Pored toga, obavezno obratite pažnju na funkcionisanje (ime) u posljednjih 12 mjeseci.

Dajte ispitaniku informativne kartice.

Oblast 2 – Procjena

I Oblast čula

Procjenu svakodnevnog funkcionisanja (**ime**) počinjemo sa oblašću čula (vid, sluh).

Čulo vida

A. Da li dijete ima problema sa vidom? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog problema sa vidom? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi naočare ☐ koristi povećalo (lupu) ☐ koristi bijeli štap ☐ koristi Brajevu azbuku i alate za taktilno učenje ☐ koristi prilagođene verzije računarskog softvera ☐ koristi terapije ☐ koristi druga dodatna pomagala (-----)		

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način.

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [**ime**] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	druge	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Usljed teškoća da vidi udaljeni predmet/e? <i>Znači koliko mu je teško da na primjer vidi ljude, vrijeme na satu, natpise, semafore, putokaze sa jednog kraja prostorije na drugi ili na drugu stranu ulice.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Usljed poteškoća prilikom uočavanja predmeta ili objekata koji se nalaze na maloj udaljenosti ? <i>Odnosi se na gledanje slika, objekata, ljudi, itd. na udaljenosti ispružene ruke.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

3. Usljed poteškoća prilikom uočavanja **pokretnih** predmeta?

Na primjer lopta koja se kotrlja, balon dok leti, vozilo u pokretu, osobu koja hoda, itd.

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionira na uobičajen način i potrebna mu je pomoć druge osobe ili asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „A“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

4. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

Čulo sluha						
A. Da li [ime] problema sa sluhom? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>		Da ☐ 1		Ne ☐ 2		
B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog problema sa sluhom? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.		Da ☐ 1		Ne ☐ 2		
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi slušni aparat ☐ koristi kohlearni implant ☐ koristi znakovni jezik ☐ koristi terapiju ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)						
Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:						
Čulo sluha						
	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Zbog poteškoća da čuje glasne zvukove (verbalne i neverbalne) u svakodnevnim aktivnostima? <i>Mislimo na glasan razgovor, zvuk trube itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Zbog poteškoća da čuje tihe zvukove (verbalne i neverbalne) u svakodnevnim aktivnostima? <i>Mislimo na šapat, šuštanje lišća itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
3. Zbog poteškoća da čuje glas saputnika na ulici ili na mjestu gužve zbog pozadinske buke (buke u okruženju) ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

4. Zbog poteškoća da čuje **glas sagovornika u mirnom, tihom okruženju?**

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

5. Zbog poteškoća da **procjeni iz kog pravca zvuk dolazi?**

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

To znači da se utvrdi odakle dolazi zvuk.

Komentar: _____

6. Zbog poteškoća da **identifikuje izvor** zvuka?

Mislimo da može da prepozna (ili razumije?) da je zvuk koji čuje: glas roditelja, zvuk automobila, lavež psa, itd.

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

1. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Malo	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

II Disanje

A. Da li [ime] ima poteškoća sa disanjem?

Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog poteškoća sa disanjem? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapiju.

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi.

☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ -----

☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija:

☐ koristi oksigenator (cilindar sa kiseonikom)

☐ koristi inhalator

☐ koristi terapiju

☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

Disanje

	Nimalo	Malo	Umjereno	Izraženo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionise na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

2. U kojoj mjeri [ime] ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

III Snaga/energija

A. Da li [ime] ima poteškoće sa snagom/energijom? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog poteškoća sa snagom/energijom? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi terapiju ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

Snaga/energija

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
3. U poređenju sa svojim vršnjacima, koliko je problema [ime] imala/o zbog nedovoljno snage ili naleta energije u posljednjih 30 dana?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionise na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

4. U kojoj mjeri [ime] ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
--------	------	----------	-------	---

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar:

IV Bol

A. Da li [ime] ima poteškoća usljed osjećanja bola? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovi oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog poteškoća usljed osjećanja bola? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapiju: ☐ koristi terapiju ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

Bol

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
I. U kojoj mjeri, u poređenju sa svojim vršnjacima, je [ime] imao/la probleme zbog osjećaja bola ili obratno, zbog odsustva ili smanjenja osjećaja bola u posljednjih 30 dana?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionira na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

2. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

V Ponašanje

Sad ćemo razgovarati o [ime] ponašanju.

Ponašanje

A. Da li [ime] ima problema povezanih sa ponašanjem?

Ukoliko je odgovor “Ne” preskočite ovu oblast.

Da

1

Ne

 $\square_2$

B. Da li [ime] koristi neku vrstu podrške zbog problema povezanih sa ponašanjem? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.

Da

1

Ne

 $\square_2$

C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške **[ime]** koristi.

☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ -----

☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija:

☐ koristi terapiju☐ koristi druga dodatna pomagala (☐-----)

Ponašanje

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je **[ime]** imao/la u posljednjih 30 dana:

[illegible]

1. Zbog poteškoća sa kontrolom svog ponašanja? <i>Na primjer, reaguje impulsivno, radi šta hoće, ne razmatrajući situaciju; kada ne dobije predmet koji želi, oštro reaguje i sl.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Zbog ponašanja koje šteti drugima ili okolini? <i>Na primjer, previše je konfliktan, pokušava da iritira ili ugnjetava druge; ispoljava fizičku agresiju (udarci, ugrizi, destruktivno ponašanje prema okolini, itd.)</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
3. Zbog samopovređivanja? <i>Na primjer, udaranje po glavi, ujedaње ili češanje, itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
4. Zbog ignorisanja zahtjeva za poštovanjem pravila? <i>Na primjer, nepoštovanje konkretnih smjernica, kao "Ponašaj se ovako", "Uradi ovo")</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
5. Zbog neobičnog ponašanja koje se ponavlja, opsjednutosti predmetima ili radnjama? <i>Na primjer, stalno čudno pomjeranje ruke, ljuljanje naprijed-nazad, ponavljanje neobičnih zvukova, riječi ili fraza, prekomjerna manipulacija predmetima itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
6. Zbog oštre reakcije na obične zvukove, vizuelne iritacije, dodir i miris? <i>Na primjer, plače, pokriva uši rukama i sl. kada čuje razne kućne zvukove, govor, muziku, pjesmu i druge zvukove, vidi treperavu svjetlost, svijetle boje, dodiruje određene teksture.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:						
2. U kojoj mjeri [ime] ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?						
Nimalo	Malo	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje		

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar:

VI Emocije i prilagođavanje promjenama

Sljedeća pitanja odnose se na emocije i proces prilagođavanja promjenama.

Emocije i prilagođavanje promjenama

A. Da li [ime] poteškoća sa izražavanjem emocija ili prilagođavanjem promjenama? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške zbog poteškoća sa izražavanjem emocija? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi terapije ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Emocije

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Zbog <u>ravnodušnosti, lošeg raspoloženja</u> ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Zbog <u>anksioznosti, straha</u> ili uslijed <u>nedostatka straha u objektivno opasnim situacijama</u> ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
3. Zbog <u>neadekvatnog izražavanja ili kontrole emocija</u> ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
<i>Na primjer, plače, ljuti se, smije se, njegovo/njeno raspoloženje se dramatično mijenja itd. i nije prikladno situaciji.</i>						

Komentar: _____

4. Zbog poteškoća da **razumije i uzme u obzir emocije drugih ljudi?**

Na primjer, ne primjećuje emocije drugih ljudi; ne zanima ga/je zašto član porodice (ili bilo koja druga osoba) plače ili je

tužan, ne izražava saosjećanje ili ga iskazuje na netipičan način, itd.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

Prilagođavanje promjenama

5. Dok se **prilagođava promjeni uobičajenog okruženja, rutine ili plana?**

Odnosi se na promjene mjesta stanovanja, sobe, vrtića, škole ili promjene u rasporedu ishrane, dnevnim aktivnostima ili postojećim rutinama. Takođe, prilagođavanje novim ljudima.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

6. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

VII Pokretljivost

Sljedeća pitanja procjenjuju pokretljivost **[ime]**, posebno probleme povezane sa motoričkom funkcijom, kretanjem i pomjeranjem. Zapamtite da, kada odgovarate na pitanja, treba da imate na umu da pomoć podrazumijeva korišćenje više pomoći nego što je potrebno djetetu odgovarajućeg uzrasta.

A. Da li **[ime]** ima poteškoće sa kretanjem?

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.

B. Da li **[ime]** koristi bilo kakvu vrstu podrške zbog poteškoća sa kretanjem? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške **[ime]** koristi.

☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ -----

☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija:

☐ koristi štake ili štap

☐ koristi hodalicu

☐ koristi rukohvate

☐ koristi ortožu

☐ koristi protezu

☐ koristi invalidska kolica

☐ koristi bijeli štap

☐ koristi terapiju

☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)

Pokretljivost

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je **[ime]** imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. <u>Prilikom hodanja?</u> (misli se na pješaćenje)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

2. Dok se kreće po ravnoj površini <u>unutar zgrade?</u> <i>To znači da se kreće u praznom prostoru ili zaobilazi</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
---	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

namještaj (sto, radni sto, ormar, itd.), mijenja smjer.

Komentar: _____

3. Dok se kreće po površini **izvan zgrade?**

To znači kretanje po ravnoj, neravnoj površini, kretanje gore-dolje, savladavanje barijere, penjanje na ivičnjak.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

4. **Dok se penje ili silazi stepenicama?**

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

5. **Dok se kreće** sa jednog mjesta, površine na drugo?

Na primjer, od invalidskih kolica do stolice, od kreveta do invalidskih kolica, od toaleta do stolice, od invalidskih kolica do automobila, itd.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

6. Dok uzima, drži, pomjera/nosi i stavlja **srednje ili velike stvari?**

Na primjer, lopta, mekana igračka, knjiga, torba, stolica itd.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

7. Dok uzima, drži, stavlja **male predmete i upravlja njima?**

Na primjer, uzeti dugme, kamenčić i staviti ga na sto, uzeti komad puzle i ubaciti ga, prelistati knjigu, spustiti kvaku na vratima, držati olovku, koristiti tastaturu.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionise na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

8. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

VIII Briga o sebi

Sada ćemo razgovarati o ličnoj njezi.

Lična njega

A. Da li [ime] ima poteškoće prilikom lične njege? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške prilikom lične njege? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi prilagođeni pribor ☐ koristi rukohvate ☐ koristi prilagođeni toalet ☐ koristi protezu ☐ koristi prilagođeni sto i stolicu ☐ koristi invalidska kolica ☐ koristi kateter za bešiku ☐ koristi higijenske pelene ☐ koristi lijekove ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Lična njega

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Prilikom <u>oblačenja/svlačenja</u> ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

2. Prilikom <u>održavanja lične higijene</u> ?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
---	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Na primjer, čišćenje zuba, češljanje kose, pranje ruku i lica, kupanje itd.

Komentar: _____

3. Prilikom **korišćenja toaleta**?

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

4. Dok **jede ili pije**?

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „A“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

5. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

IX Komunikacija

Sada ćemo razgovarati o komunikaciji.

Komunikacija

A. Da li [ime] ima poteškoće prilikom komunikacije sa drugima? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške prilikom komunikacije sa drugima? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi komunikacione kartice ☐ koristi znakovni jezik ☐ koristi slušni aparat ☐ koristi kohlearni implant ☐ koristi terapije ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Komunikacija

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Dok komunicira sa <u>djecom svog uzrasta i starijom djecom?</u> <i>Na primjer, da razumije sebe ili da navede druge da razumiju ono što kaže (izraženo riječju, znakom ili na drugi način).</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Prilikom <u>započinjanja</u> komunikacije sa poznatim ili nepoznatim ljudima?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

3. **U situaciji kada se prihvataju ili odbijaju**
njegove/njene želje, zahtjevi?

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Sljedeće pitanje treba postaviti, ako dijete ima 4 godine ili više.

4. Prilikom **održavanja komunikacije**?

(Dijete postavlja pitanja, odgovara, itd.)

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionira na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

5. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

X Igranje

Sljedeća pitanja se odnose na igru i zabavu.

Igranje

A. Da li [ime] ima poteškoća prilikom igranja?

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.

B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške prilikom igranja? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.

Da

☐ 1

Ne

☐ 2

C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi.

☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ -----

☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija:

☐ koristi invalidska kolica

☐ koristi naočare

☐ koristi prilagođenu tastaturu

☐ koristi prilagođeni sto i stolice

☐ koristi zaštitnu kacigu ili drugu zaštitnu odjeću

☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)

Igranje

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Dok <u>koristi igračke</u> i ostale predmete za zabavu <u>u svrhu kojoj su namijenjene?</u> <i>Na primjer, izgradnja tornja od blokova; vožnja / kotrljanje automobila; četkanje lutke; igranje karata ili drugih društvenih igara.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Dok se igra ili zabavlja <u>samostalno?</u>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

3. Dok se igra sa svojim vršnjacima?

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Sljedeće pitanje treba postaviti, ako dijete ima 4 godine ili više.

4. Poštovanje pravila dok se igra sa drugim djetetom ili drugima ili dok igra timsku/društvenu igru?

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 8

Komentar: _____

Dok dijete funkcionira na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

5. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

XI Kognitivne i obrazovne sposobnosti

Sljedećim pitanjima procijenimo kognitivne i obrazovne sposobnosti.

Učenje/podučavanje

A. Da li [ime] ima problema prilikom učenja/podučavanja? <i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške prilikom učenja/podučavanja? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi slušni aparat ☐ koristi naočare ili povećalo (lupu) ☐ koristi prilagođenu tastaturu ☐ koristi adaptirani sto i stolice ☐ koristi pomagala za pisanje ☐ koristi snimljeni (audio) sadržaj ☐ koristi bijeli štap ☐ koristi lijekove ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Učenje/podučavanje

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje [ime] na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Pri učenju novih aktivnosti i upotrebi novih informacija? <i>Odnosi se na upotrebu novih riječi, novih podataka.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

2. Prilikom razumijevanja i praćenja instrukcija /uputstava?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
---	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Primjeri instrukcija/zadatka: uzmite igračke i stavite ih u kutiju; otvorite knjigu i izvršite zadatak, očistite sto/okruženje itd.						
Komentar: _____						
3. Prilikom razumijevanja uputstava i završavanja školskih i domaćih zadataka? Podrazumijeva završavanje zadataka tačno/na vrijeme.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
4. Zbog poteškoća da završi školski ili domaći zadatak? Podrazumijeva da je uložen napor da se zadatak uradi.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
5. Zbog poteškoća da se nosi sa problemom sa kojim se suočio/la? Podrazumijeva da traži pomoć od drugih da na primjer spusti neke igračke, da sastavi igračke, da nauči šta je njegov/njen kućni zadatak od prijatelja ili učitelja, da pronade školske stvari ako ih je izgubio ili ostavio kod kuće itd.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
Sljedeće pitanje treba postaviti, ako dijete ima 7 godine ili više.						
6. U matematičkom razumijevanju, zaključivanju i računanju ? Na primjer, brojanje, računanje i uočavanje da li su brojevi veći ili manji itd.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
7. U razumijevanju teksta relevantnog za njen/njegov uzrast? Razumijevanje suštine teksta, sadržaja. * Objasnite da to podrazumijev slučajeve kada čita sam/a.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
8. Dok prenosi ideje u pisanu formu?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „B“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:						
9. U kojoj mjeri [ime] ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?						

Nimalo	Male	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

XII Javni/društveni život

Sljedećim pitanjima procijenimo uključenost u javni život.

Javni život

A. Da li [ime] ima poteškoće prilikom učestvovanja u javnom/društvenom životu?	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
<i>Ukoliko je odgovor "Ne" preskočite ovu oblast.</i>		
B. Da li [ime] koristi bilo kakvu vrstu podrške prilikom učestvovanja u javnom/društvenom životu? Pod podrškom podrazumijevamo pomoć osobe ili korišćenje nekih dodatnih pomagala i/ili terapije.	Da ☐ 1	Ne ☐ 2
C. Molim Vas navedite kakvu vrstu podrške [ime] koristi. ☐ 1 Podršku osobe (asistenta) ☐ ----- ☐ 2 Dodatna pomagala i/ili terapija: ☐ koristi prilagođeni poligon za igru ☐ koristi dodatna pomagala za kretanje ☐ koristi prilagođena sredstva za prevoz ☐ koristi graničnicima označene ivice stepeništa ☐ koristi naočare ☐ koristi zvučni semafor ☐ koristi sredstva za komunikaciju ☐ koristi lijekove ☐ koristi druga dodatna pomagala (☐ -----)		

Podsjetite ispitanika da procjenjujemo funkcionisanje djeteta na uobičajen način

U poređenju sa svojim vršnjacima koliko problema je [ime] imao/la u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Prilikom <u>učestvovanja na okupljanjima</u> prijatelja/rođaka/bližnjih? <i>Na primjer prisustvovati (ili učestvovati) na rođendanu, krštenju, itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

Komentar: _____

2. Dok učestvuje u aktivnostima, događajima? <i>Na primjer, prisustvuje (i/ili se uključuje) proslavama, vjerskim, zabavnim i sportskim događajima, izložbama itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
---	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar: _____

3. Dok koristi različite usluge? <i>Podrazumijeva da se ponaša u skladu sa svojim godinama dok koristi sljedeće vrste usluga: stomatologija, kozmetički salon, zdravstvene i socijalne usluge, usluge 112 itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
---	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar: _____

Sljedeće pitanje treba postaviti, ako dijete ima 7 godine ili više.

4. Uslijed postojanja barijera odnosno nedostatka relevantnih resursa neophodnih za samostalno zabavljanje/igru? <i>Na primjer, nije u mogućnosti da prisustvuje događaju koji želi jer zgrada nema rampu; da se igra na ljuljaškama ili u pijesku jer nisu pristupačni; ne mogu da pogledaju željeni film jer većina njih nema titlove za osobe oštećenog sluha; ili ne može da pročita željenu knjigu jer lokalna biblioteka nema knjige napisane krupnim slovima, Brajevom azbukom itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
--	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar: _____

5. Dok samostalno raspolaže novcem? <i>Podrazumijeva ciljanu potrošnju, razumnu raspodjelu novca, korišćenje kartica itd.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
--	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Komentar: _____

Dok dijete funkcioniše na uobičajen način i potrebna mu je pomoć asistenta ili neko dodatno pomagalo (tj. odgovor ispitanika na pitanje „A“ je pozitivan), zamolite ispitanika da procjeni:

6. U kojoj mjeri **[ime]** ima probleme kada ne koristi nijedan vid podrške/pomagala?

Nimalo	Male	Umjerene	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava funkcionisanje
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Komentar:

XIII Uticaj na porodicu

Na koji način je [ime] zdravstveno stanje odnosno oštećenje organizma u posljednjih 30 dana:

	Nimalo	Malo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili onemogućava	N/P
1. Uticalo na finansijske troškove porodice? <i>Odnosi se na troškove koje član porodice ili srodnik, bliska osoba ima iz sopstvene štednje ili tekućih prihoda.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
2. Druge probleme sa kojima se porodica suočava? <i>Odnosi se na fizičke, socijalne, emocionalne probleme koje porodica doživljava.</i>	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8
Komentar: _____						
Komentar: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____						

Tekstualna kartica br. 1

- ❖ **Zdravstveno stanje odnosno oštećenje organizma podrazumjeva: hronična i akutna oboljenja; povrede; fizičke, senzorne, psiho socijalne i/ili intelektualne poteškoće, emocionalne probleme; takođe probleme povezane sa konzumiranjem alkohola i/ili drugih supstanci.**
- ❖ **Problemi/poteškoće podrazumijevaju potrebu za dodatnim naporom tokom izvođenja neke aktivnosti/radnje, nelagodnost ili bol, usporavanje aktivnosti i druge promjene u obavljanju aktivnosti na uobičajen način. Pored toga, problemi se ne odnose samo na zdravlje djeteta, već i na probleme vezane za fizičko i socijalno okruženje u kojem dijete živi, uključujući stavove i ponašanja ljudi koji ga okružuju, a koji utiču na svakodnevni život djeteta.**

Imajte u vidu samo proteklih 30 dana.

Tekstualna kartica br. 2

1	2	3	4	5
Nimalo	Pomalo	Umjereno	Mnogo	Izuzetno mnogo ili ne mogu da uradim

Tumačenje rezultata radi se u skladu sa WHODAS metodologijom:

0–25 → Nizak nivo teškoća – prvi stepen

26–50 → Umjeren nivo teškoća – drugi stepen

51–75 → Visok nivo teškoća – treći stepen

76–100 → Veoma visok nivo teškoća - četvrti stepen

UPITNIK O POTREBNOJ PODRŠCI

OPŠTE UPUTSTVO

Upitnik služi za procjenu potreba za podrškom osoba s invaliditetom radi planiranja podrške u različitim sektorima.

Moguće je označiti više ponuđenih odgovora.

DOMEN 1: LIČNA NJEGA I SVAKODNEVNE ŽIVOTNE AKTIVNOSTI

1.1. Da li imate potrebu za podrškom porodice ili druge osobe u svakodnevnim aktivnostima?

☐ DA ☐ NE

Ako je odgovor DA:

1.2. U kojim aktivnostima je potrebna podrška? ☐ održavanje lične higijene ☐ oblačenje ☐ ishrana ☐ mobilnost u kući ☐ mobilnost i kretanje van prostora stanovanja ☐ održavanje domaćinstva ☐ uzimanje terapije ☐ nabavka i trgovina ☐ drugo: _____

1.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ usluga u zajednici ☐ ustanova za smještaj ☐ NVO ☐ drugo: _____

Aдекватnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

1.4. Potrebna podrška: ☐ porodice ☐ druge osobe ☐ pomagala i oprema ☐ prilagođavanje prostora ☐ drugo: _____

1.5. Intenzitet potrebne podrške: ☐ povremena ☐ nekoliko puta sedmično ☐ nekoliko sati dnevno ☐ tokom većeg dijela dana

1.6. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe:

- Preporučena podrška:

DOMEN 2: MOBILNOST I PRISTUP OKRUŽENJU I USLUGAMA

2.1. Da li imate prepreke u kretanju, orijentaciji ili pristupu objektima i uslugama u zajednici?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

2.2. Koje su prepreke u pitanju: ☐ arhitektonske ☐ nepristupačnost ili nedostatak prevoza ☐ informaciono-komunikacione (znakovne, vizuelne, zvučne, taktilne, tehnološka rješenja i/ili drugo); ☐ nedostatak digitalne pristupačnosti; ☐ stavovi drugih ljudi ☐ finansijske ☐ drugo _____

2.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ usluga u zajednici ☐ NVO ☐ pomagala

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

2.4. Potrebna podrška: ☐ pristupačan prevoz ☐ podrška druge osobe ☐ uklanjanje arhitektonskih i informacionih barijera ☐ digitalno pristupačne usluge ☐ finansijska podrška ☐ razumno prilagođavanje ☐ drugo _____

2.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 3: KOMUNIKACIJA I DONOŠENJE ODLUKA

3.1. Da li imate prepreke u komunikaciji, razumijevanju informacija i/ili donošenju odluka? ☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

3.2. Kakve prepreke imate: ☐ senzorne ☐ u razumijevanju i procesuiranju ☐ govorno-jezičke ☐ koncentracija i/ili pamćenje ☐ ograničena ili oduzeta poslovna sposobnost ☐ stavovi drugih ljudi ☐ drugo _____

3.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ usluga u zajednici ☐ staratelj/zakonski zastupnik ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

3.4. Potrebna podrška: ☐ prevodilac na znakovni jezik ☐ prilagođeni formati informacija (lako razumljiv jezik, Brajevo pismo, audio i digitalni formati) ☐ komunikaciona/asistivna tehnologija ☐ razumno prilagođavanje ☐ podržano odlučivanje ili pravna podrška u ostvarivanju poslovne sposobnosti ☐ drugo _____

3.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 4: PRISTUP ZDRAVSTVENIM USLUGAMA I REHABILITACIJI

4.1. Da li imate prepreke u pristupu zdravstvenim uslugama i rehabilitaciji?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

4.2. Koje su prepreke: ☐ nepristupačnost ☐ udaljenost ☐ liste čekanja ☐ finansije ☐ nedostatak dostupnih usluga ☐ nedostatak informacija o dostupnim uslugama ☐ odluke u vezi sa zdravljem donosi neko drugi ☐ nedostatak mogućnosti za samostalno davanje informisanog pristanka ☐ nepristupačne procedure ☐ stavovi drugih ☐ stid i stigma ☐ drugo _____

4.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ NVO ☐ ustanova zdravstvene zaštite

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

4.4. Potrebna podrška: ☐ podrška druge osobe ☐ prilagođeni termini/procedure ☐ rehabilitacija ☐ dostupna terapija, asistivna i medicinska sredstva i oprema ☐ finansijska podrška ☐ podrška u donošenju informisanih odluka ☐ razumna prilagođavanja ☐ drugo _____

DOMEN 4a : REPRODUKTIVNO I SEKSUALNO ZDRAVLJE

4a.1. Da li imate prepreke u pristupu uslugama reproduktivnog i seksualnog zdravlja?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

4a.2. Koje prepreke su u pitanju: ☐ nepristupačnost ginekoloških ambulanti i stolica ☐ iskustvo prisile ili neadekvatnog postupanja u vezi sa reproduktivnim zdravljem ☐ diskriminacija zbog pola i oštećenja ☐ nedostupnost podrške tokom planiranja trudnoće, tokom trudnoće i neposredno nakon porođaja ☐ drugo _____

4a.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ zdravstvena ustanova ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

4a.4. Potrebna podrška: ☐ podrška bliske osobe ☐ podrška u trudnoći/materinstvu ☐ pristupačne informacije o reproduktivnom zdravlju ☐ drugo _____

DOMEN 4b: MENTALNO ZDRAVLJE I PSIHO SOCIJALNA PODRŠKA

4b.1. Da li imate prepreke u pristupu uslugama mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

4b.2. Koje su prepreke:

☐ nedostatak kontinuirane podrške (psiholog, psihijatar, savjetovišta) ☐ fokus sistema samo na medikamente (bez psihosocijalne podrške) ☐ nedostatak podrške u kriznim situacijama ☐ drugo _____

4b.3. Koja je postojeća podrška:

☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ zdravstvena ustanova ☐ stručna podrška (psiholog, psihijatar i sl.) ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške:

☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

4b.4. Potrebna podrška:

☐ dostupne i kontinuirane usluge iz domena mentalnog zdravlja kroz podršku u zajednici ☐ podrška u kriznim situacijama ☐ pristupačne informacije ☐ podrška porodici / bliskim osobama ☐ drugo _____

4.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN (uključujući i dva podomena)

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 5: ZAŠTITA OD NASILJA, ZANEMARIVANJA I ZLOSTAVLJANJA

5.1. Da li ste bili izloženi nasilju, zanemarivanju ili zlostavljanju, ili postoji rizik od toga, u porodici, ustanovi ili zajednici?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

5.2. Gdje se nasilje ili rizik od nasilja dešava: ☐ porodica ☐ ustanova za smještaj ☐ obrazovna ustanova ☐ zdravstvena ustanova ☐ javni prostor / zajednica ☐ online ☐ drugo _____

5.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ institucije (policija, centar za socijalni rad, zdravstvena ustanova, obrazovna ustanova) ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

5.4. Potrebna podrška: ☐ sigurno okruženje / hitna zaštita ☐ povjerljivo prijavljivanje nasilja ☐ pravna pomoć i zaštita i praćenje postupka ☐ psihološka i psihosocijalna podrška ☐ podrška u komunikaciji i/ili podrška u donošenju odluka ☐ finansijska podrška ☐ drugo _____

5.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 6: OBRAZOVANJE I UČENJE

6.1. Da li imate poteškoće u pristupu ili učešću u obrazovanju/učenju?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

6.2. Koje su prepreke: ☐ nepristupačnost ☐ neprilagođeni program ☐ nedostatak asistencije ☐ nepristupačni materijali ☐ stavovi drugih ☐ finansije ☐ drugo _____

6.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ pedagoško-psihološka služba ☐ mobilni tim ☐ dodatna stručna pomoć ☐ NVO ☐ drugo _____

Aдекватnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

6.4. Potrebna podrška: ☐ adekvatan obrazovni program ☐ podrška druge osobe ☐ prilagođeni nastavni materijali ☐ prilagođene nastavne metode i oblici rada ☐ prilagođeni formati informacija (lako razumljiv jezik, Brajevo pismo, audio i digitalni formati) ☐ asistivna tehnologija ☐ komunikaciona sredstva ☐ prilagođavanje prostora, pribora i sredstava za rad ☐ razumna prilagođavanja ☐ drugo _____

6.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 7: RAD I ZAPOSŁJAVANJE

7.1. Da li imate prepreke u zapošļjavanju, radu ili zadržavanju zaposlenja? ☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

7.2. Koje su prepreke: ☐ nemogućnost zaposlenja ☐ nedostatak adekvatnih kvalifikacija ☐ kratkoročna zapošļjavanja bez zadržavanja posla ☐ nepristupačnost radnog prostora ☐ neprilagođenost radnog mjesta ☐ nepostojanje ili neadekvatna oprema i sredstva za rad ☐ otežano i sporo ostvarivanje prava na podršku u procesu rada i mjere profesionalne rehabilitacije ☐ stavovi/diskriminacija/mobing ☐ organizacija rada ☐ drugo _____

7.3. Postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ poslodavac ☐ druga osoba ☐ mjere profesionalne rehabilitacije ☐ usluga u zajednici ☐ NVO ☐ drugo _____

Aдекватnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

7.4. Potrebna podrška: ☐ podrška u traženju posla ☐ prilagođavanje radnog mjesta ☐ podrška druge osobe ☐ asistivna tehnologija i oprema ☐ fleksibilno radno vrijeme ☐ mjere profesionalne rehabilitacije ☐ razumna prilagođavanja ☐ finansijska podrška ☐ drugo _____

7.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 8: STANOVANJE I SAMOSTALAN ŽIVOT

8.1. Da li imate poteškoće da samostalno živite u skladu sa sopstvenim izborom?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

8.2. Koje su prepreke: ☐ nedostatak podrške ili otpor porodice ☐ nedostatak podrške u zajednici ☐ nepristupačan objekat stanovanja ☐ finansije ☐ drugo _____

8.3. Koja je postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ usluge u zajednici ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

8.4. Koja vam je podrška potrebna: ☐ podrška druge osobe ☐ prilagođavanje stambenog prostora ☐ finansijska podrška ☐ podrška u donošenju odluka ☐ drugo _____

8.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 9: POMAGALA I ASISTIVNA TEHNOLOGIJA

9.1. Da li imate poteškoće u pristupu potrebnim pomagalima i/ili asistivnoj tehnologiji?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

9.2. Koje su prepreke: ☐ finansije ☐ nedostupnost ☐ nisu kvalitetna i savremena ☐ nedostatak informacija ☐ stavovi drugih ljudi ☐ drugo _____

9.3. Koja pomagala i/ili asistivnu tehnologiju koristite: ☐ ortopedska pomagala ☐ senzorna pomagala ☐ komunikaciona sredstva ☐ asistivna tehnologija ☐ drugo _____

Adekvatnost postojećih pomagala i/ili asistivne tehnologije: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

9.4. Potrebna podrška: ☐ nabavka pomagala ☐ nabavka asistivne tehnologije ☐ nabavka komunikacionih sredstva ☐ obuke za korišćenje ☐ finansijska podrška ☐ razumna prilagođavanja ☐ drugo _____

9.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 10: SOCIJALNA UKLJUČENOST I PARTICIPACIJA

10.1. Da li učestvujete u društvenom, kulturnom, sportskom i životu zajednice u mjeri u kojoj želite? ☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DJELIMIČNO ili NE:

10.2. Koji su razlozi ograničenog učestvovanja: ☐ nepristupačnost okruženja ☐ nedostatak podrške ili otpor porodice ☐ nedostatak podrške u zajednici ☐ finansije ☐ drugo _____

10.3. Postojeća podrška: ☐ ne postoji ☐ porodica ☐ druga osoba ☐ usluge u zajednici ☐ NVO ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

10.4. Potrebna podrška: ☐ podrška druge osobe ☐ usluge u zajednici ☐ razumna prilagođavanja ☐ drugo _____

10.5. ZAKLJUČAK KOMISIJE ZA OVAJ DOMEN

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 11: FINANSIJSKE BARIJERE

11.1. Da li usljed invaliditeta imate dodatne finansijske izdatke? ☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

11.2. Za šta su vam potrebna dodatna finansijska sredstva: ☐ lijekove ☐ terapiju/rehabilitaciju/medicinska sredstva ☐ ishranu ☐ prevoz ☐ pomagala/asistivnu tehnologiju/komunikaciona sredstva ☐ podršku druge osobe ☐ prilagođavanje ☐ drugo _____

11.3. Koju vrstu finansijske podrške imate: ☐ ne postoji ☐ materijalna davanja ☐ subvencije za režijske troškove ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške: ☐ adekvatna ☐ djelimično adekvatna ☐ neadekvatna

11.4. Potrebna podrška: ☐ finansijska podrška ☐ drugo _____

11.5. Zaključak komisije:

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 12: UČEŠĆE U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU

12.1. Da li imate prepreke u učešću u javnom i političkom životu?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor DA ili DJELIMIČNO:

12.2. Koje prepreke su u pitanju:

☐ nepristupačnost biračkih mjesta, izbornog postupka i materijala; ☐ nedostatak pristupačnih informacija o izborima i političkim procesima; ☐ nedostatak podrške druge osobe; ☐ nemogućnost tajnog i samostalnog glasanja; ☐ nepristupačnost javnih institucija i događaja; ☐ stavovi drugih; ☐ nedostatak prilika za učešće u javnom i političkom životu; ☐ ograničena poslovna sposobnost / zamjensko odlučivanje; ☐ drugo: _____

12.3. Koja je postojeća podrška:

☐ ne postoji; ☐ porodica ☐ druga osoba; ☐ institucije; ☐ NVO; ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške:

☐ adekvatna; ☐ djelimično adekvatna; ☐ neadekvatna

12.4. Potrebna podrška:

☐ pristupačna biračka mjesta i izborni materijali; ☐ pristupačne informacije ☐ podrška druge osobe pri glasanju; ☐ podrška za učešće, kandidovanje i obavljanje funkcija; ☐ podrška u donošenju odluka; ☐ finansijska podrška; ☐ drugo _____

12.5. Zaključak komisije:

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 13: UČEŠĆE U KULTURNOM, SPORTSKOM ŽIVOTU, REKREACIJI I SLOBODNIM AKTIVNOSTIMA**13.1. Da li imate prepreke u učešću u kulturnim, sportskim, rekreativnim i aktivnostima u slobodno vrijeme?**

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

13.2. Koje prepreke su u pitanju: ☐ nepristupačnost okruženja; ☐ nedostatak inkluzivnih i pristupačnih kulturnih, sportskih i rekreativnih sadržaja; ☐ nedostatak pristupačnih informacija o događajima i aktivnostima; ☐ finansijske prepreke; ☐ nedostatak podrške druge osobe; ☐ stavovi okoline; ☐ nepristupačnost turističkih usluga i lokacija/destinacija; ☐ drugo: _____

13.3. Koja je postojeća podrška:

☐ ne postoji; ☐ porodica; ☐ druga osoba; ☐ institucije ☐ NVO; ☐ sportske organizacije ☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške:

☐ adekvatna; ☐ djelimično adekvatna; ☐ neadekvatna

13.4. Potrebna podrška:

☐ pristupačni objekti i sadržaji; ☐ pristupačne informacije o događajima i aktivnostima; ☐ podrška druge osobe; ☐ inkluzivni programi u kulturi, sportu i rekreaciji; ☐ podrška za razvoj kreativnih, umjetničkih i sportskih potencijala; ☐ finansijska podrška; ☐ podrška za očuvanje i razvoj kulturnog i jezičkog identiteta; ☐ drugo: _____

13.5. Zaključak komisije:

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 14: PRISTUP PRAVDI I PRAVNA ZAŠTITA

14.1. Da li imate prepreke u pristupu pravdi?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

14.2. Koje prepreke su u pitanju:

☐ nepristupačnost institucija; ☐ nepristupačnost komunikacije i informacija o pravima i dostupnim mehanizmima za ostvarivanje prava; ☐ složene i neprilagođene procedure; ☐ nedostatak koordinacije između različitih institucija/sektora; ☐ neadekvatna besplatna pravna pomoć; ☐ finansijske prepreke; ☐ nedostatak podrške u razumijevanju i donošenju odluka; ☐ negativni stavovi okoline; ☐ strah od posljedica traženja pravne zaštite; ☐ nepovjerenje u institucije; ☐ ograničena ili oduzeta poslovna sposobnost/zamjensko odlučivanje; ☐ drugo: _____

14.3. Koja je postojeća podrška:

☐ ne postoji; ☐ porodica; ☐ druga osoba; ☐ besplatna pravna pomoć; ☐ institucije; ☐ NVO; ☐ drugo

Adekvatnost postojeće podrške:

☐ adekvatna; ☐ djelimično adekvatna; ☐ neadekvatna

14.4. Potrebna podrška:

☐ pristupačne informacije o pravima i postupcima; ☐ besplatna pravna pomoć; ☐ finansijska podrška; ☐ pojednostavljene i prilagođene procedure/adaptacije u postupku; ☐ podrška u donošenju odluka; ☐ druga osoba; ☐ drugo: _____

14.5. Zaključak komisije:

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

DOMEN 15: PORODIČNI ŽIVOT, PARTNERSKI ODNOSI I RODITELJSTVO

15.1. Da li usljed sopstvenog invaliditeta ili rizika u razvoju/smetnji djeteta imate prepreke u ostvarivanju prava na partnerske odnose, porodični život i roditeljstvo?

☐ DA ☐ DJELIMIČNO ☐ NE

Ako je odgovor **DA** ili **DJELIMIČNO**:

15.2. Koje su prepreke:

☐ negativni stavovi i otpor okruženja; ☐ ograničavanje ili osporavanje prava na partnerski odnos, brak ili zasnivanje porodice; ☐ nedostatak podrške za roditeljstvo i brigu o djeci u porodičnom okruženju; ☐ finansijske; ☐ odvajanje ili strah od oduzimanja djeteta; ☐ nedostatak usluga rane intervencije i podrške porodici; ☐ drugo _____

15.3. Koja je postojeća podrška:

☐ ne postoji; ☐ porodica; ☐ druga osoba; ☐ centar za socijalni rad; ☐ zdravstvena ustanova; ☐ NVO
☐ drugo _____

Adekvatnost postojeće podrške:

☐ adekvatna; ☐ djelimično adekvatna; ☐ neadekvatna

15.4. Potrebna podrška:

☐ podrška za samostalno donošenje odluka; ☐ podrška u roditeljstvu i brizi o djeci
☐ rana intervencija; ☐ finansijska podrška; ☐ podrška za očuvanje porodičnog života i sprečavanje
izdvajanja djece iz porodice; ☐ drugo: _____

15.5. Zaključak komisije:

- Ključne identifikovane potrebe: _____
- Preporučena podrška: _____

Dodatak: **Da li postoji neka oblast ili segment života u kojem se suočavate sa preprekama ili izazovima i u kojima je potrebna podrška , a da nije do sada obuhvaćeno pitanjima?**

☐ DA ☐ NE

Ako je odgovor **DA** navesti i objasniti:

Obrazac 1

Nalaz i mišljenje prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta

Broj:	
Datum:	
Mjesto vještačenja	
Vrsta vještačenja invaliditeta	☐ Prvo ☐ Kontrolno ☐ Ponovno

1. Lični podaci lica čiji invaliditet se vještači

Prezime, ime roditelja i ime	
Pol/rod	☐ M ☐ Ž ☐ Drugo
JMB	
Mjesto rođenja	
Datum rođenja	
Prebivalište	
Boravište	
Telefon	
Državljanstvo	
Bračni i porodični status	☐ dijete ☐ oženjen/udata ☐ neoženjen/neudata ☐ razveden/razvedena ☐ udovac/udovica ☐ vanbračna zajednica ☐ zajednica osoba istog pola
Školska sprema	☐ obrazovanje u toku ☐ bez škole ☐ nepotpuna OŠ ☐ OŠ ☐ SSS ☐ VS ☐ VSS
Zanimanje	
Radni status	☐ zaposlen/a ☐ radno angažovan/a ☐ nezaposlen/a ☐ penzioner/ka ☐ dijete (0-15) ☐ učenik/student (15+) ☐ nema radnu sposobnost ☐ drugo
Zaposlenje	☐ naziv poslodavca: _____ ☐ poljoprivrednik ☐ samostalna djelatnost (upisati): _____
Ostvareni staž osiguranja	_____ godina
Poseban status	☐ bez posebnog statusa ☐ stranac sa stalnim boravkom ☐ stranac sa privremenim boravkom ☐ azilant ☐ stranac pod subsidijarnom zaštitom ☐ državljani država članica Evropske unije, Evropskog ekonomskog prostora i Švajcarske Konfederacije, kao i članovi njihovih porodica koji ostvaruju pravo na slobodno kretanje u Crnoj Gori ☐ drugo

2. Medicinska anamneza, socijalni, obrazovni i radni profil

Ko daje podatke	☐ lice kojem se vještači invaliditet ☐ roditelj ☐ staratelj ☐ drugo
Socijalni status: Kratak opis uslova života, funkcionisanja s osvrtnom na pristupačnost u komunikaciji (jezik, pismo) i u okruženju, (arhitektonski, geografski)	
Obrazovni status:	
Radni status:	
Medicinska anamneza: Kratak opis sadašnjih tegoba, ranijim bolestima, bolestima članova porodice i životnim navikama.	
Klinički status:	
Dijagnoze po MKB:	
Specijalistički nalazi, funkcionalna ispitivanja (bitna):	

3. Procjena stepena i vrste oštećenja organizma

Vrsta oštećenja organizma			☐ Tjelesno ☐ Senzorno ☐ Intelektualno ☐ Mentalno/Psiho-socijalno		
r.b.	Naziv oštećenja	Uzrok*	Datum nastanka	Poglavlje	% oštećenja organizma
1.					
2.					
*N-nesreća na radu; P-povreda; PB-profesionalna bolest; B-bolest; V- vršenje vojne službe, C-civilne žrtve					
Ukupni procenat oštećenja organizma:					
Stepen oštećenja organizma					
Postojanje trajne promjene u zdravstvenom stanju/funkcionisanju					☐ DA ☐ NE
Navedena dijagnoza omogućava računanje staža sa uvećanim trajanjem u skladu sa zakonom					☐ DA ☐ NE
Datum utvrđivanja dijagnoze					
Da li je oštećenje organizma, odnosno pogoršanje u uzročnoj vezi sa vršenjem vojne dužnosti?					☐ DA ☐ NE

4. Procjena funkcionalnog statusa

Funkcionalna procjena na osnovu upitnika za procjenu funkcionisanja		
Ukupan zbirni rezultat procjene		Choose an item.
Okvir funkcionalnog opisa domena: 1. U kojem domenu i aktivnostima su najveće poteškoće sa kojima se susreću - podržani primjerima 2. Kako se problem manifestuje (bol, nelagodnost, itd) (ne podrazumeva dijagnozu) -		

objašnjenje teškoća:

3. **Koja vrsta pomoći se koristi za funkcionisanje** - opišite bilo koju vrstu faktora socijalnog ili fizičkog okruženja koji je naveo korisnik:
4. **Kakav je uticaj pomoći, podrške u funkcionisanju** - opisati u pisanoj formi uz navođenje primjera, samo na osnovu izjave ispitanika:
5. **Opišite** koja domen niste bili u mogućnosti da procjenite i objasnite zašto.

r.b.	Vrsta oštećenja FS	Stepen funkcionalnih sposobnosti
1.		
2.		
Stepen funkcionalnog statusa		
Objektivni opis funkcionalnog statusa sa osvrtom na pozitivne aspekte funkcionisanja kao i teškoće u funkcionisanju (popunjavaju zajedno doktor medicine i defektolog/psiholog/pedagog)		

5. Status lica sa invaliditetom i stepen potrebne podrške

Status lica sa invaliditetom	☐ DA ☐ NE
Utvrđen stepen potrebne podrške	

6. Procjena radne sposobnosti

Da li se vrši procjena radne sposobnosti	☐ DA ☐ NE	
Da li postoji smanjenje radne sposobnosti:	☐ DA ☐ NE ☐ UTVRDIĆE SE POSLIJE SPROVEDENIH MJERA PROFESIONALNE REHABILITACIJE	
Opis poslova koje lice može obavljati:		
Predlaže se upućivanje na mjere profesionalnu rehabilitaciju	☐ DA ☐ NE	
Postojanje privremenog gubitka radne sposobnosti	☐ DA ☐ NE	
Potpuni gubitak radne sposobnosti	☐ DA ☐ NE	
Djelimičan gubitak radne sposobnosti od 75%	☐ DA ☐ NE	
Uzrok gubitka radne sposobnosti	Povreda na radu	%
	Povreda van rada	%
	Profesionalna bolest	%
	Bolest	%
Datum nastanka gubitka radne sposobnosti		

7. Opis potrebne podrške za ravnopravno uključivanje u društvo

DOMEN 1: LIČNA NJEGA I SVAKODNEVNE ŽIVOTNE AKTIVNOSTI
--

Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 2: MOBILNOST I PRISTUP OKRUŽENJU
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 3: KOMUNIKACIJA I DONOŠENJE ODLUKA
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 4: PRISTUP ZDRAVSTVENIM USLUGAMA I REHABILITACIJI
DOMEN 4a : REPRODUKTIVNO I SEKSUALNO ZDRAVLJE
DOMEN 4b: MENTALNO ZDRAVLJE I PSIHO SOCIJALNA PODRŠKA
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 5: ZAŠTITA OD NASILJA, ZANEMARIVANJA I ZLOSTAVLJANJA
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 6: OBRAZOVANJE I UČENJE
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 7: RAD I ZAPOSŁJAVANJE
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 8: STANOVANJE I SAMOSTALAN ŽIVOT U ZAJEDNICI
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 9: POMAGALA I ASISTIVNA TEHNOLOGIJA
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 10: SOCIJALNA UKLJUČENOST I PARTICIPACIJA
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 11: FINANSIJSKE BARIJERE
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:
DOMEN 12: UČEŠĆE U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU
Ključne identifikovane potrebe: Preporučena podrška:

DOMEN 13: UČEŠĆE U KULTURNOM, SPORTSKOM ŽIVOTU, REKREACIJI I SLOBODNIM AKTIVNOSTIMA

Ključne identifikovane potrebe:

Preporučena podrška:

DOMEN 14: PRISTUP PRAVDI I PRAVNA ZAŠTITA

Ključne identifikovane potrebe:

Preporučena podrška:

DOMEN 15: PORODIČNI ŽIVOT, PARTNERSKI ODNOSI I RODITELJSTVO

Ključne identifikovane potrebe:

Preporučena podrška:

8. Kontrolno vještačenje

Potreban: ☐DA ☐NE

Rok: _____

Članovi komisije:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Nalaz i mišljenje drugostepene komisije za vještačenje invaliditeta

Broj:	
Datum:	

Mišljenje o procijenjenom stepenu i vrsti oštećenja organizma:	
Mišljenje o funkcionalnom statusu na osnovu mišljenja o procijenjenoj funkcionalnoj sposobnosti i mišljenja na analizu odgovora na upitnike za procjenu funkcionisanja djece ili odraslih:	
Mišljenje o procijenjenoj radnoj sposobnosti:	
Mišljenje o predlogu mjera koje su neophodne za punu i efikasnu uključenost pojedinca u sve sfere društvenog života:	

Drugostepena komisija za vještačenje invaliditeta donosi odluku da:

- ☐ potvrđuje nalaz i mišljenje prvostepene komisije za vještačenje invaliditeta,
☐ mijenja se nalaz i mišljenje i on glasi:

Članovi komisije:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____